AGENDA

KOŚCIELNA

Zum Inventarium der ~~[illegible]~~ ~~und~~ Oberstraßer
Kirche gehörig.

AGENDA
KOŚCIELNA

DLA

KOŚCIOŁA NADWORNEGO

I

KATEDRALNEGO

W BERLINIE.

(Podług drugiego wydania Berlińskiego z roku 1822.)

W POZNANIU 1825.
Czcionkami Nadworney Drukarni W. Dekera i Spółki.

PRZEDMOWA.

Dostoyni Przodkowie szczęśliwie nam teraz panuiącego Nayiaśnieyszego Króla Jegomości, mianowicie Elektorowie JOACHIM II., JAN JERZY, *Xiążę* ALBRECHT *Pruski i t. d. ogłosili byli w latach* 1540, 1572 *i* 1558 *urządzenia kościelne. Te, oprócz innych tyczących się kościoła rzeczy, zawierały w sobie Liturgie, które czerpane z obfitego źródła*

Ewanielii Świętey, oparte na starożytnych kościoła Chrześciańskiego formach i oczyszczone przez reformacyą, we wszystkich prawie kościołach ewanielickich w równym czasie przyięte i zaprowadzone były.

Liturgie te, głosząc odwieczne prawdy chrześciaństwa podług właściwych słów Pisma Świętego w szlachetney prostocie i dobitney krótkości, ustalały i rozkrzewiały iedność wiary w kościele ewanielickim, i stały się pięknym węzłem wszystkie Zbory łączącym.

Wyższe nad wszelką zmianę czasu te wyborne Liturgie, służą i teraz ieszcze

ku równemu zbudowaniu i wzniesieniu serc ludzkich, iak niegdyś budowały i wznosiły serca pobożnych naddziadów naszych. Pomimo tego oddalano się coraz bardziey od form przepisanych, i zmieniano dowolnie czcigodne dawne obrządki. Kościoł wszakże ewanielicki w swey nauce i urządzeniu opierać powinien wspólność wiary chrześciańskiey na stałey i odwieczney Chrześciaństwa zasadzie, i chociaż same formy obrządków kościelnych nie stanowią istoty czci Boskiey, to iednak iednostayność ich nietylko wspólne przekonanie, ale oraz miłą duszy spokoyność

i pobożną ufność wzbudzać ma w tey uymuiącey myśli, że to są te same wielbienia, dziękczynienia, prośby, przyczyny i śluby, któremi się od tylu wieków chrześciańscy nasi przodkowie modlili, a któremi po nas dzieci nasze, co day Boże — modlić się będą.

Te uwagi były powodem dla Nayiaśnieyszego Pana, iż tę Agendę, którą uważać należy za poprawną z pomiędzy dotąd zaprowadzonych, za ugruntowaną na powyżey wymienionych urządzeniach kościelnych, i w miarę potrzeby stósunków ułożoną, — zalecił nasamprzod do uży-

cia podczas nabożeństwa w kościele nadwornym i katedralnym, ażeby za pomocą Boską rozkrzewiała się coraz bardziey chrześciańska bogoboyność, prawdziwa cnota i wierna miłość oyczyzny!

T r e ś ć.

Potém następuie Dodatek modlitw i mieysc z pisma świętego, a po nim Dodatek muzyki.

LITURGIA

dla

Głównego Nabożeństwa

w Niedziele, Święta uroczyste i usługowania Wieczerzą Pańską.

Śpiewanie Zboru.

Xiądz [podczas śpiewania występuie w duchownym ubiorze przed ołtarz i odmawia pocichu modlitwę przygotowawczą. Po odprawieniu téyże obraca się do zgromadzonego ludu, który wstaie i z winném uszanowaniem tak długo stoi *), dopóki się nieukończą modlitwy przy ołtarzu i chóry, których zamknięcie stanowi modlitwa Pańska: „Oycze nasz“ — i mówi]:

*) Rozumi się samo z siebie, iż starzy, chorowici albo słabowici, są od tego wyięci.

W Imię Oyca i Syna i Ducha Świętego. Amen.

Wspomożenie od Boga, który stworzył niebo i ziemię.

Miłosierny Boże i Oycze! Z głęboką pokorą uznaiemy i wyznaiemy przed Tobą rozliczne grzechy i przewinienia nasze. Racz z wysokości Twoiéy litościwém spoyrzyć na nas okiem, i odpuść nam żałuiącym za wszystkie grzechy nasze, dla zasługi Twoiego ukochanego Syna, Zbawiciela naszego, Jezusa Chrystusa. Amen.

Chor. Amen. [Zobacz Dodatek muzyki No. 1.]

Xiądz. Któryż Bóg iest, tak wielki, iako Bóg nasz! Tyś iest Bóg, który czynisz cuda; podałeś do znaiomości między narody moc Twoią. Do Ciebie, o Panie,

głos móy podniosłem, do Boga mego głos móy podniosłem, a on mnie wysłuchał.

Chor. Chwała Oycu i Synowi i Duchowi Świętemu, iak było na początku, iest i będzie na wieki wieków! Amen. [Zobacz Dod. muz. No. 8.]

Kyrie eleyson! Chryste eleyson! Kyrie eleyson! [Zob. Dod. muz. No. 2.]

Xiądz. Chwała na wysokościach Bogu, a na ziemi pokóy, w ludziach dobre upodobanie.

Chwalimy Cię, wysławiamy Cię, wzywamy Cię i dziękuiemy Tobie, dla chwały Twoiéy, Panie, Królu nieba, Wszechmogący Oycze! Panie! Synu Jednorodzony, Jezusie Chrystusie, Panie, Baranku Boży, Synu Oyca, który gładzisz grzechy świata, zmiłuy się

nad nami, przyimiy modlitwę naszą! Który siedzisz na prawicy Oyca, zmiłuy się nad nami, albowiem Ty iesteś sam Święty, Ty sam Pan! Ty sam o Chryste z Duchem Świętym iesteś Naywyższy w chwale Boga Oyca. *) Amen.

Pan z Wami!

Chor. I z Duchem Twoim. [Zob. Dod. muz. No. 4.]

Xiądz. Panie Boże, miły Oycze! prosimy Cię, racz nam Twoim Duchem Świętym przewodniczyć i rządzić nami, abyśmy całém sercem słowa Twoiego słuchali i oneż przyięli, i przez nie poświęconymi zostali; i w Jezusie Chrystusie całą ufność

---

*) Ustęp modlitwy poczynaiący się od słów: „Chwalimy Cię i t. d." aż do końca w tych słowach: „w chwale Boga Oyca" używa się pospolicie tylko podczas świąt kościelnych.

i nadzieię naszą pokładali; życie nasze według słowa Twoiego poprawili, i wieczne osiągnęli zbawienie, przez Jezusa Chrystusa Pana naszego. Amen.

Chor. Amen. [iak wyżéy.]

Xiądz. Lekcya zapisana: [Czyta się.]

Strzeże Pan tych wszystkich, którzy go miłuią, ale wszystkie niepobożne wytraci. Spełni życzenia tych, którzy się go boią, wysłucha ich modłów i wybawi ię. Chwała bądź Bogu! Wiemy, że tym, co Boga kochaią, wszystkie rzeczy ku dobremu służą. Alleluja!

Chor. Alleluja. [Zob. Dod. muz. No. 5.]

Xiądz. Ewanielia święta zapisana:

[Odczytanie ewanielii.]

Bądź pochwalon o Chryste! Amen.

Chor. Amen. [iako wyżéy.]

Xiądz. Wierzę w Boga Oyca, Wszechmogącego Stworzyciela nieba i ziemi, i w Jezusa Chrystusa, Syna Jego iedynego, Pana naszego, który się począł z Ducha Świętego; narodził się z Panny Maryi; umęczon pod Pontskim Piłatem; ukrzyżowan, umarł i pogrzebion; zstąpił do piekłów; trzeciego dnia zmartwychwstał; wstąpił na niebiosa; siedzi na prawicy Boga Oyca wszechmogącego, ztamtąd przyidzie, sądzić żywych i umarłych. Wierzę w Ducha Świętego; święty powszechny kościół chrześciański, Świętych obcowanie, grzechów odpuszczenie, ciała zmartwychwstanie i żywot wieczny. Amen.

Chor. Amen.

Xiądz. Niech nam błogosławi Bóg, Bóg

nasz, niech nam błogosławi, a niech się go boią wszystkie kraie ziemie.

Wznieście serca wasze i podziękuymy Panu Bogu naszemu:

Słuszną iest i prawdziwie godną i zbawienną rzeczą, Tobie Wszechmogącemu dzięki składać każdego czasu i na każdém mieyscu, przez Jezusa Chrystusa Pana naszego, dla któregoś się ulitował nad nami, odpuszcasz nam grzechy nasze i wieczne obiecuiesz nam zbawienie, i ze wszystkimi Aniołami i Archaniołami i wszystkiemi zastępy niebieskiemi, Tobie i Twoiemu nieograniczonemu majestatowi ~~nucimy pienie~~ chwały: — śpiewamy pieśń

Chor. Święty, Święty, Święty iest Pan Zastępów. Pełna iest wszystka ziemia chwały iego.

Hosanna na wysokościach! Błogosławiony, który idzie w imieniu Pańskim! Hosanna na wysokościach!

[Zob. Dod. muz. No. 10.]

Xiądz. Panie Boże, Oycze Niebieski! prosimy Cię, racz kościół Twóy Chrześciański ze wszystkimi iego nauczycielami i sługami, Duchem Twoim Świętym rządzić, aby przy czystéy nauce słowa Twoiego zachowani byli, ażeby prawdziwa wiara w nas wzbudzoną i utwierdzoną była, i żeby miłość ku wszystkim ludziom w nas wzrastała i mnożyła się.

Racz, o Panie, zlewać Twą łaskę na Króla, Pana naszego, Królewicza Następcę tronu, Królewnę Następczynią tronu, na cały dom Królewski, i na wszystkich, którzy są z nim spokrewnieni i do niego

przywiązani. Zachoway nam ich przy długiém życiu dla ciągłego błogosławieństwa i przykładu chrześciańskiego. Użycz Królowi naszemu długiego i błogosławionego panowania. Strzeż woyska Królewskiego i wszystkich wiernych sług Króla i Oyczyzny. Naucz ich, aby zawsze iako Chrześcianie pamiętali na przysięgę, i błogosław ich usługi dla chwały Twoiéy i dobra Oyczyzny. Błogosław nam i wszystkim kraiom Królewskim. Ratuy każdego w potrzebie, i bądź Zbawicielem wszystkich ludzi, a osobliwie wiernych Twoich. Zachoway nas od złéy i nagłéy śmierci, a nakoniec doprowadź nas wszystkich do wiecznego Twego Królestwa niebieskiego, przez Jezusa Chrystusa Pana Naszego. Amen.

Chor. Amen. [iak wyżéy.]

Xiądz. Oycze nasz, któryś iest w niebiesiech! święć się imie Twoie; przyidź Królestwo Twoie; bądź wola Twa iako w niebie tak i na ziemi; chleba naszego powszedniego day nam dzisia; i odpuść nam nasze winy, iako i my odpuszczamy naszym winowaycom; i nie wódź nas na pokuszenie, ale nas zbaw ode złego; albowiem Twoie iest Królestwo i moc i chwała na wieki. Amen.

Chor. Amen. Amen. Amen.

[Zob. Dod. muz. No. 12.]

[Xiądz opuszcza ołtarz.]

Śpiewanie Zboru.

[Xiądz wstępuie na kazalnicę.]

KAZANIE.

[Po krótkiéy wstępnéy modlitwie następuie zaraz

text kazania, co oboie Zbór stoiąc słucha, podobnież stoiąc odbiera wyrzeczone na końcu kazania błogosławieństwo.]

Xiądz. Niechci błogosławi Pan, a niechay cię strzeże! Niech roziaśni Pan oblicze swoie nad tobą, a niech ci miłościw będzie! Niech obróci Pan twarz swoię ku tobie, a niechay ci da pokóy. † Amen.

Chor. Amen. Amen. Amen.

[Zob. Dod. muz. No. 12.]

Śpiewanie Zboru.

[Kiedy nikt nieprzystępuie do wieczerzy Pańskiey po nabożeństwie, takowe na tém się kończy; ieżeli zaś obrządek ten ma mieysce, przeznaczony do usługowania wieczerzą świętą Xiądz przystępuie znowu podczas śpiewania do ołtarza i mówi:]

Umiłowani w Bogu! Gdy właśnie zabieramy się do obchodzenia wieczerzy na pamiątkę Pana naszego Jezusa Chrystusa, ustanowionéy przez niego ku wiary naszéy

utwierdzeniu i umocowaniu, niechay każdy doświadcza siebie samego, iako nas do tego Paweł Apostoł napomina; albowiem ten Święty Sakrament sumieniom zasmuconym, wyznawaiącym swe grzechy, boiącym się Boga i pragnącym odkupienia, dany iest na posilenie i na pociechę, ieżeli zarazem szczere czynią postanowienie poprawy, wystrzegania się grzechów i wiedzenia poczciwego żywota. Gdy więc grzesznymi i winnymi wyznać się musimy, a sami dopomodz sobie nie iesteśmy w stanie, dla tego Chrystus, Syn Boży, nasz ukochany Pan, zlitował się nad nami i dla grzechów naszych stał się człowiekiem, aby zakon i wolą Boga za nas wypełnił, i śmierć i wszystko, cośmy grzechami naszemi zawinili, dla naszego

odkupienia wziął na siebie i wycierpiał. Dla utwierdzenia tego, ustanowił swą świętą wieczerzą, aby każdy, który pożywa z tego chleba i piie z tego kielicha, wierzył w wyrzeczone przy tém słowa i otrzymane znaki Jezusa Chrystusa, ażeby on w Chrystusie Panu, a Chrystus w nim zostawał i żył wiecznie. Przytém winniśmy go mieć w pamięci i śmierć iego opowiadać, to iest że za grzechy nasze umarł, i dla usprawiedliwienia naszego zmartwychwstał. Z wdzięczności za tę niewypowiedzianą łaskę, niech każdy krzyż swóy bierze na siebie, aby go naśladować i podług przykazań iego nawzaiem się miłować, iak on nas umiłował; wszyscy bowiem iedném iesteśmy ciałem, bo wszyscy iednego chleba iesteśmy uczestnikami

i z iednego piiemy kielicha. Kto zaś niegodnie, to iest sercem nieskruszoném, bez wiary w obietnicę Boską, bez poiednania się i bez postanowienia poprawy, chleba tego pożywa i z kielicha tego piie, winien iest ciała i krwie Pańskiéy i odnosi potępienie, od czego niechay Bóg łaskawie nas wszystkich zachować raczy.

Módlmy się:

Panie! któryś śmiercią Twoią światu dał życie, wybaw nas od wszystkich grzechów naszych i od wszego złego; użycz mocy woli naszéy, abyśmy przykazaniom Twoim zawsze wiernymi zostali, i niedopuszczay, ażebyśmy się kiedykolwiek od Ciebie odłączyli, który z Oycem i z Duchem Swiętym króluiesz na wieki. Amen.

Chor. Amen. [iak wyżéy.]

Xiądz. Uklękniycie i posłuchaycie słów ustanowienia Wieczerzy Pańskiéy:

[Xiądz obraca się teraz do ołtarza i odbywa konsekracyą. Zbor słucha słów postanowienia klęcząc i wstaie dopiero, kiedy Chor śpiewa Amen.]

„Pan Jezus Chrystus, téy nocy, któréy był wydan, wziął chleb, a podziękowawszy, złamał i dał uczniom i rzekł: Bierzcie, iedzcie, to iest ciało moie, † które za was bywa łamane; to czyńcie na pamiątkę moię.

Tymże obyczaiem, gdy było po wieczerzy, wziął kielich, a podziękowawszy, dał im mówiąc: Bierzcie i piycie z tego wszyscy; ten kielich iest nowy testament we krwi moiéy, † która za was i za wielu będzie wylana na odpuszczenie grzechów; to czyńcie, ile kroć pić będziecie, na pamiątkę moię.“

[Po konsekracyi Xiądz obraca się znowu do ludu i mówi:]

Pokóy Pański niech będzie z wami wszystkimi. Amen.

Chor. Amen. [iak wyżéy.]

Baranku Boży, który gładzisz grzechy świata, Wybaw nas miły Panie Boże.

Baranku Boży, który gładzisz grzechy świata, Wysłuchay nas miły Panie Boże.

Baranku Boży, który gładzisz grzechy świata, Użycz nam Twego pokoiu i błogosławieństwa.

[Zob. Dod. muz. No. 13.]

[Podczas śpiewania poprzedzaiącego choru zaczyna się rozdawanie sakramentu Wieczerzy Pańskiéy. Potém inne stósowne duchowne pieśni śpiewa Zbór aż do ukończenia kommunii.]

Xiądz. [Podczas rozdawania chlęba:]

Pan nasz i Zbawiciel Jezus Chrystus mówi:

„To iest ciało moie, które za was bywa wydane; to czyńcie na pamiątkę moię."

[Przy rozdawaniu kielicha:]

Pan nasz i Zbawiciel Jezus Chrystus mówi:

„Ten kielich iest nowy testament we krwi moiéy, która za was będzie wylana; to czyńcie na pamiątkę moię."

[Po odbytéy Kommunii mówi Xiądz:]

Módlmy się:

Wszechmogący, Wiekuisty Boże! Składamy Ci gorące dziękczynienia za niewypowiedzianą łaskę, któréy przez pożywanie Twoiéy Wieczerzy Świętéy staliśmy się uczestnikami; prosimy Cię pokornie, iżbyśmy za sprawą Twoią równie pewnymi być mogli wpływu Twego Ducha Świętego, iakeśmy Twóy Święty Sakrament te-

raz pożywali, abyśmy Twoię łaskę Boską, odpuszczenie grzechów, połączenie się z Chrystusem i żywot wieczny, który nam wszystkim w nim iest obiecany, z stałą wiarą powziąć i na wieki zachować mogli. Dziękuiemy Ci także, Wszechmogący Boże, żeś nas Twoią łaską Boską pokrzepił, i prosimy Cię, aby to przez miłosierdzie Twoie dopomogło nam do mocnéy wiary w Ciebie, do braterskiéy miłości ku wszystkim ludziom i do wzrastania w pobożności i we wszystkich cnotach chrześciańskich; przez Pana naszego Jezusa Chrystusa, który łącznie z Tobą i z Duchem Świętym żyie i króluie na wieki wieków. Amen.

Niech ci błogosławi Pan, a niechay cię strzeże!

Niech roziaśni Pan oblicze swoie nad tobą, a niech ci miłościw będzie!
Niech obróci Pan twarz swoię ku tobie, a niechay ci da pokóy. † Amen.

Chor. Amen. Amen. Amen.

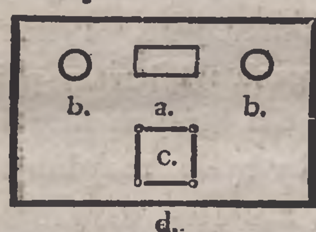
[Zob. Dod. muz. No: 12.]

Śpiewanie Zboru.

Powszechne opisy i obiaśnienia tyczące się Liturgii.

Urządzenie Ołtarza.

a. Krucyfix.
b. b. Świeczniki z goreiącemi świecami woskowemi.
c. Wielka Biblia.
d. Stanowisko dla Liturga.

Główne nabożeństwo w niedziele i święta niepowinno nigdy trwać dłużéy nad godzinę, któréy połowa rachuie się na trwanie liturgii ze śpiewaniem Zboru pomiędzy liturgią a kazaniem, a druga połowa na trwanie kazania. Pieśń zaczynaiąca i kończąca nabożeństwo nie iest w tym przeciągu czasu obięta, a przy tém, ieżeliby Zbór nie oświadczył się wyraźnie przeciw temu, zawsze krótką raczéy pieśń z kilku wierszy niż długą wybierać należy. Zapowiadania, które maią związek z nabożeństwem, uskuteczniaią się przed błogosławieństwem na końcu kazania; wszelkie inne doniesienia, zapowiedzi, ogłoszenia i t. p. odczytywać należy między błogosławieństwem a śpiewaniem ostatniéy pieśni, albo ie odłożyć do nabożeństwa nieszpornego.

Chory śpiewaią się przez śpiewaków kościelnych zwykle bez towarzyszenia organu; są czterogłosowe i powinny naymniéy składać się z ośmiu osób. Pieśni Zboru śpiewaią się z przygrywaniem organu i śpiewacy pospół śpiewaią. Dla takich śpiewaków, dla których muzyka chorów, podana w Liturgii zatrudnąby była, znayduie się w Dodatku kilka łatwieyszych pieśni, które też, dla krótkości ich, można wybierać w takich dniach, w których Lekcye i Ewanielie długie przypadaią, albo w których dla wcielonych modlitew na szczególne obchody liturgia obszernieyszą się staie, iako to: w Wielki Piątek, w Dzień pokuty i w Dzień obchodu na pamiątkę umarłych i t. d.

W szczególne święta kościelne, powinien Xiądz, zamiast zawartych w Liturgii słów (mieysca) pisma świętego po wyznaniu grzechów, zamiast modlitwy przed Lekcyą i słów pisma ś. przed Alleluja i po Składzie Apostolskim, odczytać zawarte w Dodatku słowa i modlitwy, które się do uroczystości dnia odnoszą; iak zgoła słowa z pisma ś. i modlitwy ułożone są w Dodatku tym porządkiem, iż Xiądz łatwo znaleść może, co iest na każdą w szczególności uroczystość kościelną potrzebném. Używanie modlitw przed ewanielią, przed chorem Święty! Święty! Święty! tudzież przed wyznaniem grzechów, mieysc z pisma ś., modlitw i przyłączaiących się części, które się znayduią w Dodatku od lit. B. do lit. G. włącznie dla użycia na przemian w zwyczayne niedziele, zostawia się całkiém rozsądkowi Xiędza.

Dwa wydarzyć się mogą przypadki, w których od przepisanéy tu formy Liturgii odstąpićby trzeba. Pierwszy przypadek, gdy podczas odbywaiącego się nabożeństwa tylko Liturgia bez kazania się odczytuie. W tym razie Amen, które Chor po Oycze nasz trzy razy ma odśpiewać, opuszcza się, a Xiądz zaraz po Oycze nasz odmawia błogosławieństwo, po którém Chor trzykroć Amen śpiewa.

Drugi przypadek iest, kiedy się odbywa obrządek usługowania Wieczerzą Pańską w dniu, w który niezwykło się miewać kazania (n. p. w Wielki Czwartek), i iuż dnia poprzedzaiącego było kazanie przygotowuiące ze spowiedzią.

W tym tedy razie, gdzie kazanie nie ma mieysca, przemowa czyli napomnienie przed kommunią nastąpi bezpośrednio po Oycze nasz, a trzykrotne Amen przez Chor opuszcza się, łecz potém odbywa się wszystko to, co dla obrządku Kommunii iest przepisane. Kiedy chory śpiewaków dobrze są wyuczone, mogą także następuiące mieysca Liturgii, zamiast odmawiania ich przez Xiędza, być przez Chor śpiewane, co iuż dawnemi czasy w kościołach ewanielickich było w używaniu:

1) Mieysce pisma ś., które po wyznawaniu grzechów następuie.
2) Chwała na wysokościach Bogu i t. d.
3) Mieysce pisma ś., przed Alleluja, po Lekcyi.
4) Wyznanie wiary chrześciańskiéy.
5) Mieysce pisma ś. po Wierzę. (Zob. Dodatek modlitw i mieysc pisma ś. lit. F. No. 2. i Dodatek muzyki No. 7.)
6) Modlitwa dziękczynna przed: Święty! Święty! Święty! *)

To iednak rzadko mieysce mieć powinno, i wtenczas musi się zamiana robić z poiedyńczemi śpiewami, aby nabożeństwa nieprzedłużać: tak że, gdy się który z tych kawał-

*) Muzyka do wzmiankowanych śpiewów będzie chorom nadesłana.

ków śpiewa, chor: „Chwała bądź Oycu i t. d." nie ma być przez śpiewaków śpiewany, lecz tylko przez Xiędza odmówiony. Podczas takich świąt kościelnych, o których Agenda nie wspomina, a które od dawna w pewnych kościołach obchodzone bywaią, mogą w zborach ciągle być używane znayduiące się w dawnych Agendach modlitwy i formuły; również dozwala się nadal odśpiewywanie modlitwy Pańskiey: „Oycze nasz", Słów ustanawiaiących Wieczerzą Pańską i t. d. gdzie to iest w zwyczaiu. To samo rozumi się o wszelkich obrządkach kościelnych n. p. o nabożeństwie jutrzennèm i nieszpornèm, dla których Agenda nie zawiera osobnych przepisów.

Gdzie oprócz Perykop inne ieszcze mieysca biblii (iako n. p. dziesięć przykazań i t. d.) odczytywane bywaią, można to i nadal czynić, ale przed pieśnią nabożeństwo zaczynaiącą.

W kościołach, w których iest zwyczaiem, znayduiące się w Przygotowaniu do Wieczerzy Pańskiey str. 33. Wyznanie grzechów, także i w Liturgii samey, z rozgrzeszeniem łączyć (iak n. p. podług Agendy Saskiey), może się i to nadal czynić i toż w tych słowach być udzielonèm: Na takie wyznanie wasze, za rozkazem naszego Pana Jezusa Chrystusa, wam, którzy grzechów waszych serdecznie żałuiecie, w Jezusa Chrystusa wierzycie i szczere macie przedsięwzięcie, za

pomocą Boga i Ducha Świętego poprawić wasz grzeszny żywot, oznaymuię i opowiadam łaskę Boską i odpuszczenie grzechów, w imie Oyca i Syna i Ducha Świętego. Amen.

Przygotowanie do Wieczerzy Pańskiéy.

[Ma się odbywać albo po południu przed dniem kommunii, albo w sam dzień kommunii przed Liturgią.

W pierwszym razie zaczyna się nabożeństwo odśpiewaniem pieśni Zboru. (2 do 3 wierszy.)

Tymczasem Xiądz wstępuie na kazalnicę i po skończeniu pieśni mówi słowa:]

„W Imię Boga Oyca, Syna i Ducha Świętego. Amen."

[Potém następuie mowa spowiednia, iako przygotowanie do obchodzenia Wieczerzy Pańskiéy, w powszechności téy treści:]

„Wszyscy ludzie są grzesznikami; iedynie przez odkupienie Jezusa Chrystusa pokutuiący dostępuie łaski, zdaiąc się na zasługi Jezusa Chrystusa."

[Po skończoney mowie spowiedniey odmawia Xiądz wyznanie grzechów i rozgrzeszenie, iak następuie:]

Xiądz. Umiłowani w Chrystusie! Gdyśmy się tu zgromadzili w imie Boga Naywyższego i słuchaliśmy iego świętego słowa, które samo tylko zbawienie przynosi, upokorzmy się też przed nim i wyznaymy mu z całego serca wszystkie grzechy nasze, mówiąc pospołu:

Wszechmogący Boże, Oycze miłosierny! ia biedny, nędzny grzeszny człowiek, wyznaię Tobie wszystkie grzechy i nieprawości moie, których się dopuściłem myślą, mową i uczynkiem, któremim Cię kiedy bądź rozgniewał, i na ukaranie Twoie doczesne i wieczne zasłużył. Lecz za wszystkie te przewinienia moie serdecznie żałuię, i proszę Cię przez nieprze-

brane miłosierdzie Twoie i przez niewinną gorzką mękę i śmierć Twego Syna miłego Jezusa Chrystusa, abyś na mnie biednego gresznika łaskawym był i miłosiernym, użyczył mi ku méy poprawie mocy Ducha Twoiego i odpuścił mi wszystkie grzechy moie. Amen.

Jeżeli to iest szczera wasza wola, i ieżeli tedy poprawa stałém i rzetelném iest przedsięwzięciem waszém, odpowiedzcie: że tak.

Zbór. Tak.

Xiądz. Na takie wyznanie wasze, wszystkim, którzy grzechów swoich serdecznie żałuią i zaufaią zasłudze Jezusa Chrystusa w prawdziwéy wierze, na mocy urzędu moiego, iako powołany i ustanowiony sługa słowa Bożego, oznaymiam łaskę

Boga i odpuszczenie grzechów waszych, w imie Oyca, Syna i Ducha Świętego. † Amen.

Gdyby między nami znaydować się miały osoby, któreby dręczone iakiemi zgryzotami sumienia, osobnéy naszéy rady i pociechy potrzebować mogły, gotowi iesteśmy udzielić im takowéy mocą naszego urzędu i wedle przemożenia naszego.

[Uwiadomienie to ma być każdą razą odczytywane, gdy Xiądz na który następuiący dzień Kommunią zapowiada.]

[Kończy się obrządek modlitwą Pańską Oycze nasz i błogosławieństwem, po którém Zbór ieszcze ieden wiersz śpiewa. W drugim przypadku zaczyna się nabożeństwo odśpiewaniem przez Zbór iednego wiersza. Tym czasem Xiądz wszedłszy na kazalnicę, za wstęp odmawia słowa błogosławieństwa, i ma mowę spowiednią i t. d. wszystko iak się z początku nadmieniło aż do rozgrzeszenia. Po tém zchodzi z ambony,

Zbór śpiewa wiersz ieden, po którym zaczyna się Liturgia bez kazania.]

Forma Chrztu.

Xiądz. Łaska Pana naszego Jezusa Chrystusa, miłość Boga Oyca i spółeczność Ducha Świętego niechay będzie z wami wszystkimi. Amen!

[Krótka przemowa i napomnienie Kapłańskie przed Chrztem, gdzie w powszechności za text służyć maią słowa Chrystusa w ewanielii Ś. Mateusza Rozd. 28. w. 19.]

„Idąc tedy na wszystek świat, nauczaycie wszystkie „narody, chrzcąc ie w imię Oyca i Syna, i Ducha „Świętego."

Xiądz. Duch nieczystości niechay ustąpi Duchowi Świętemu.

[Znak krzyża na czole i na piersiach.]

Odbierz znak krzyża na czole i na piersiach. Wszechmogący, Oycze Pana naszego Jezusa Chrystusa, wzywam Twoiéy

pomocy dla tego dziecka chrztu czekaiącego, które prosi o chrzest Twóy i pragnie Twéy wieczńey łaski przez duchowne odrodzenie. Przyimiy ie Panie, któryś powiedział: Proście a otrzymacie, szukaycie a znaydziecie, kołaczcie a będzie wam otworzono. Użyczże mu teraz tego daru, aby otrzymał wieczne błogosławieństwo Twego chrztu niebieskiego i dostąpił obiecanego królestwa dobroci Twoiéy przez Chrystusa Pana naszego. Amen.

Wszechmogący, przez chrzest Twoiego Syna miłego, Pana naszego Jezusa Chrystusa w Jordanie uświęciłeś i ustanowiłeś wodę chrztu ku zbawiennemu grzechów zgładzeniu; prosimy Cię, zmiłuy się także nad tém dzieckiem chrzestném, wznieć w nim ducha prawdziwéy wiary, aby

wszystko, co w niém iest grzesznego, zniknęło, iżby z zapałem i błogą nadzieią Tobie służyło, dla stania się godném osiągnienia ze wszystkimi wiernymi, podług Twéy obietnicy, żywota wiecznego, przez Jezusa Chrystusa Pana naszego. Amen.

Posłuchaymy ewanielii Marka S. Tedy przynoszono do niego dziatki, aby się ich dotykał; ale uczniowie gromili tych, którzy ie przynosili. To uyrzawszy Jezus, rozgniewał się i rzekł im: Dopuśćcie dziatkom przychodzić do mnie, a nie zabraniaycie im; albowiem takich iest królestwo niebieskie. Zaprawdę powiadam wam: Ktobykolwiek nieprzyiął królestwa Bożego iako dzieciątko, nie wnidzie do niego. I biorąc ie na ręce swoie, i kładąc na nie ręce, błogosławił im.

[Xiądz kładzie ręce na głowę dziecka i mówi Oycze nasz etc.]

[Dziecko przygotowuie się do chrztu.]

Xiądz. Pan strzedz będzie weyścia twego i wyiścia twego, odtąd aż na wieki.

Czy wyrzekasz się złego, w myśli i uczynkach?

Odpowiedź. Wyrzekam.

Xiądz. Wierzyszże w Boga i t. d.

[Skład Apostolski.]

Odpowiedź. Wierzę.

Xiądz. Chcesz być ochrzcony?

Odpowiedź. Chcę.

[Xiądz chrzci dziecko mówiąc:]

Ja ciebie chrzcę w Imię Oyca, Syna i Ducha Świętego.

[Chrzestni trzymaią dziecko albo się go dotykaią podczas chrztu.]

Xiądz. Wszechmogący Bóg i Oyciec Pana

naszego Jezusa Chrystusa, który cię odrodzić raczył przez wodę i Ducha Świętego, odpuszczaiąc ci wszystkie grzechy twoie, ten niech cię utwierdza łaską swoią do żywota wiecznego. Amen.

Pokóy z tobą.

Odpowiedź. Amen.

Xiądz. Pan niech cię błogosławi i t. d.

Forma dawania ślubu.

[Xiądz zaczyna temi słowy:]

W Imię Boga Oyca i Syna i Ducha Świętego.

[Następuie przemowa do zgromadzonych osób, w którey króciuteńko wyłożyć się ma świętość stanu małżeńskiego, wzaiemne małżonków powinności i zgodne z wolą Bożą prowadzenie małżeństwa; temi kończąc słowy]:

Na to wzywaymy łaski i błogosławieństwa Wszechmocnego dla tych oblubieńców.

[Teraz przemówi Xiądz do oblubieńca]:

Przed Bogiem wszechwiedzącym i w przytomności tych świadków pytam cię N. N., czyli tę N. N. chcesz mieć za małżonkę i miłować ią w smutku i radości?

[Podobnie pyta się oblubienicy. Gdy oboie odpowiedzą „Chcę" odbywa się dalszy obrządek ślubu.]

[Pierścienie ślubne zamieniaią się, a po złączeniu rąk prawych młodego państwa, Xiądz mówi]:

Co Bóg złączył, człowiek niechay nierozłącza.

Gdy tedy N. N. i N. N. połączyć się węzłem małżeńskim postanowili, i postanowienie to jawnie tu przed Bogiem i światem wyznaią, i na to sobie ręce dali i pierścienie ślubne zamienili, poświęcam przeto ten związek w imię Oyca, Syna i Ducha Świętego. Amen.

[Xiądz tak daléy rzecz prowadzi]:

Że stan małżeński iest związkiem od samego Boga postanowionym i świętym, który nie iest bez krzyża, ale przed Bogiem iest miły i błogosławiony, i niepowinien być zrywany podług woli ludzi, uczy nas wyraźnie iego Boskie słowo 1. Moyż. 1. 2. i 3. Rozdz.; Przyp. Salom. 18., u Mat. w 19., do Efezów Rozdz. 5. Rozważcież więc dobrze wolą Boga naszego i Syna Jego drogiego, Pana naszego Jezusa Chrystusa. Niezapominaycie, że małżeństwo wasze iest bez zmiany, i przyimuycie z cierpliwością i dziękczynieniem wszystko, co wam się ze zrządzenia Boskiego wydarzy.

Pan niechay będzie z wami, i niechay was prowadzi w swéy prawdzie i boiaźni, teraz i na wieki. Amen.

[Modlitwa Pańska.]

Wiekuisty Boże, Stworzycielu nieba i ziemi! któryś po stworzeniu wszystkich rzeczy człowieka stworzył, aby był panem nad niemi, któryś, ponieważ niebyło dobrze człowiekowi samemu, niewiastę mu dał do pomocy! O Boże, któryś męża i żonę złączył i użyczył im błogosławieństwa Twoiego, i przezto święty związek Twego miłego Syna Jezusa Chrystusa i iego kościoła wyobrażasz, spoyrzyi łaskawie na tę parę, która wstąpiwszy w stan małżeński, opieki Twoiéy pragnie. Użycz im łaski, ażeby żyli w miłości i zgodzie, w uczciwości i wierności, i zawsze stałemi byli w boiaźni Twoiéy. Zléy na nich wszelkie duchowne i cielesne błogosławieństwo, i pozwól im doyść pożą-

danéy starości, aby się cieszyli z cnot potomków swoich, a po tym tu żywocie wieczne odziedziczyli zbawienie, przez Jezusa Chrystusa, Pana naszego. Amen.

Pan niechay cię błogosławi i t. d.

Ordynowanie Xięży.

[Ordynowanie Xięży odbywa się w niedzielę (lub w święto), po skończoném główném nabożeństwie, gdzie po kazaniu, zaraz przed błogosławieństwem, zapowiadanym zostaie akt maiący być uskutecznionym i za maiących być święconymi modły się odprawiaią — w sposobie następuiącym]:

„Po ukończoném nabożeństwie odbędzie się w tym przybytku Pańskim uroczyste poświęcenie na święty urząd kapłański. Niech tedy Zbór Chrześciański w połączonéy modlitwie błaga Wszechmogącego o łaskę i błogosławieństwo dla tych, którzy teraz maią być święceni:

Miłosierny Boże, uprzeymy Oycze! Dziękuiemy Ci serdecznie, żeś przez Syna Twego Jezusa Chrystusa urząd kapłański na ziemi ustanowił i dotąd łaskawie między nami zachował. Prosimy Cię, abyś przez Ducha Twoiego Świętego wszystkich wiernych nauczycieli w kościele Twoim prowadzić i nimi rządzić raczył: iżby czysta prawda słowa Twoiego wszędzie głoszoną była. Użycz prawdy, mocy i łaski tym, którzy teraz urzędu tego dostąpić maią, aby przez ich usługowanie, ewanielia Jezusa Chrystusa wiele dusz oświeciła, do prawdziwego nawrócenia i do wiecznego zbawienia doprowadziła, iżby Twoie wielkie imie godnie czczone, a nasz Zbawiciel, Jezus Chrystus, w kościele Swoim im daléy, tém więcéy był uwielbiany. Amen."

[Po ukończeniu głównego nabożeństwa, iak zwyczaynie Zbór śpiewa wiersz, podczas którego wyświęcaiący Xiądz, Assystenci (pomocnicy) i maiący być święconymi przystępuią do ołtarza, ostatni naprzeciw temuż. Po ukończeniu śpiewania, wyświęcaiący Xiądz zabiera głos od ołtarza:]

„W Imię Boga Oyca i Syna i Ducha Świętego.“

[Potém ma mowę, ściągaiącą się iedynie do maiących być święconymi — i następuiącą odmawia modlitwę:]

„Wszechmogący Boże, dobrotliwy Oycze, któryś nam mocno przykazał, abyśmy Cię prosili o robotników w Twoiém żniwie; błagamy Cię, abyś nam doświadczonych nauczycieli i sług Twoiego słowa Bożego zsyłał i onym Twe oświecaiące słowo w serce i w usta wlewał, iżby rozkazu Twoiego wiernie dopełniali, i niczego nie nauczali, coby się Twoiemu świętemu słowu sprzeciwiało, abyśmy przezto napomnienie, na-

ukę, pokrzepienie, pociechę i wzmocnienie odbierali. Użycz zborowi Twemu Twoiego Ducha Świętego, i spraw, ażeby słowo Twoie z radością opowiadane było; aby między nami wzrastało i owoce dobre wydawało, iżbyśmy przezto poprawiali się, z stałą wiarą Tobie służyli, i w wyznawaniu imienia Twoiego aż do końca wytrwali, przez Pana naszego Jezusa Chrystusa i t. d.

[Teraz następuie odczytanie imion wyświęcaiących się osób; przyczém wymienia się i służba, do którėy są powołani; a potém ordynuiący Xiądz tak rzecz daley prowadzi:]

Gdy powołani iesteście do świętego urzędu kaznodzieyskiego, i gotowi do przyięcia go: słuchaycie przeto z uwagą, i zachowaycie w sercu waszém drogie nauki, które wam ze słowa Bożego teraz odczytane będą."

[Assystenci odczytuią na przemian, Mat. 28, 18. 20. 1. Tymot. 4, 7. do 11. 1. Tym. 4, 12. do 16. Mat. 5, 16. 2. Tym. 2, 24. 25. 2. Tym. 2, 15. 22. 1. Piotra 5, 2. do 4., poczém ordynuiący Xiądz ieszcze raz w krótkich i dobitnych wyrazach, naylepiéy z mieysc pisma ś. napomina i wzywa do uczynienia wyznania wiary, które wyświęcaiący się odczytuie, a potém Xiądz ordynuiący votum to przydaie]:

„Pan niechay wam użyczy łaski do wytrwania w téy wierze aż do końca: i utwierdzania w niéy braci.”

Teraz dla sumiennego do serc przyięcia, następuiących posłuchaycie pytań:

„Chcecież przyiąć na siebie drogi urząd kaznodzieyski ze wszystkiemi iego obowiązkami?”

Chcemy.

„Obowięzuiecież się, poświęcić temu urzędowi wszystkie siły duszy i ciała?”

Obowięzuiemy.

„Obowięzuiecież się podług słowa Bożego, kazać poiednanie ku mądrości, sprawiedliwości, ku poświęceniu i odkupieniu?”

Obowięzuiemy.

„Obowięzuiecież się, za łaską Bożą być dla innych wzorem poczciwości i cnoty?”

Obowięzuiemy.

„Uznaiecie więc wasze obowiązki, wynurzyliście szczere przedsięwzięcie ich dopełnienia. Utwierdzcie ie teraz przysięgą urzędową.

[Wyświęcaiący się składa teraz następuiącą przysięgę urzędową:]

„Ja N. N., który teraz na urząd święty kaznodzieyski powołany i przyięty zostaię, ślubuię i przysięgam Bogu i na iego świętą ewanielią, iż żadnéy innéy nauki nie chcę

7

kazać i rozszerzać, nad tę, która się zasadza na czystém i iasném słowie Bożém, na prorockich i apostolskich pismach starego i nowego testamentu, i zapisana w trzech Składach wiary, Apostolskim, Niceyskim i Atanazyuszowym, równie iak na znaiomych i w kościele ewanielickim powszechnie przyiętych symbolicznych księgach, które w kraiach Nayiaśnieyszego Króla Jegomości Pruskiego, Króla i Pana moiego, za prawidło wiary iednozgodnie są przyięte, a w których duchu przepisana i zaprowadzona Agenda kościelna z roku 1822 iest ułożona."

„Chcę też z wszelką pilnością i wiernością zaszczepiać naukę katechizmu w młodzieży chrześciańskiéy, aby ią usposabiać na godnych członków kościoła ewanielickiego; za takowych ią przyimować; słuchaczy

moich w słowie Bożém oświecać; według postanowienia i urządzenia Jezusa Chrystusa Sakramenta Święte rozdawać, i wszelkich nauk odmiennych i dowolnych iak trucizny duszy unikać."

„Chcę także być i będę wiernym, moiemu prawemu Królowi, Nayiaśnieyszemu Królowi Pruskiemu, moiemu naypotężnieyszemu Panu i naywyższemu Biskupowi, tak, iż pożytku i dobra Króla szukać i pomnażać ie na wszelki sposób będę. Życiem i krwią, nauką i przykładem, mową i uczynkiem, mocy i dostoyności Królewskiéy bronić będę, iak to w naszym zbawiennym monarchicznym kształcie rządu iest ustanowioném. Niemniéy chcę w przyzwoitym czasie wyjawić, gdybym się miał dowiedzieć o knowaniu iakiego spisku ku zmienieniu lub zniesie-

niu téy wybornéy formy rządu, którą pomyślność państwa stała i stoi; a któremu we wszystkich punktach chcę być i będę posłusznym i uległym. Chcę oraz, ile ze mnie, iednać posłuszeństwo Jego Królewskiéy Mości, moiemu miłościwemu Panu, i tym, którzy z ramienia Jego rozporządzaią i rozkazuią. Chcę niemniéy przynaglać wszystkie méy pieczy pasterskiéy powierzone owieczki, ażeby zawsze dobrze myślały i mówiły o rządzie świeckim, który iest od Boga postanowionym. Starać się podobnież będę o utrzymanie w poruczonym mi zborze prawego i należytego porządku kościelnego, stósownie do ogłoszonych ustaw Jego Królewskiéy Mości; chcę go napominać do ćwiczenia się w pobożności, do zamiłowania pokoiu kraiowego, do bogoboynego

życia i obcowania, oraz wzaiemnéy miłości i iedności; chcę się modlić do Boga za wysoką zwierzchność, i wszystkim członkom zboru moiego przypominać wierność, do któréy iako poddani są obowiązani, i napominać ich do posłuszeństwa i powolności."

„Także przełożonym moim duchownym chcę i będę okazywał przynależne uszanowanie i posłuszeństwo, i wszystko, co mi w urzędzie moim będzie rozkazano, wiernie dopełniał. Nie chcę szukać posunięcia mnie na wyższy stopień za pomocą podstępów i środków z prawem niezgodnych. Będę się starał czynić corocznie i codziennie większe postępy w znaiomości słowa Bożego i artykułów wiary i w innych potrzebnych mi wiadomościach. Za łaską Boga chcę słowo prawdy przynależycie głosić i urząd móy

rzetelnie sprawować; także starać się prowadzić życie ściśle pobożne, trzeźwe, przystoyne, iak na uczciwego przynależy nauczyciela, tak, iżbym w tém dobry innym dawał przykład."

„W świeckie i nienależące do urzędu moiego rzeczy, które Xiędzu i nauczycielowi nieprzystoią, mięszać się niebędę."

„Jeżeli w téy lub owéy rzeczy zbłądzę, a przełożeni moi zwrócą na to mą uwagę i dadzą mi przestrogę, to za pomocą Boską chętnie poprawić się pragnę!"

„Takowe przyrzeczenia i wszystko, co nadto porządek kościelny przepisuie, chcę i będę według mocy i łaski, któréy Bóg użycza, wiernie wypełniać, iak na prawego i uczciwego Xiędza Chrześciańskiego przystoi i iak za to przed Bogiem i ludźmi mam być od-

powiedzialnym, bez wszelkich wybiegów i niegodziwéy chytrości, tak mi Boże dopomóż na ciele i na duszy. Amen."

[Po złożeniu téy przysięgi, mówi wyświęcaiący Xiądz:]

„Bóg Wszechmogący niechay wam doda mocy i dopomoże w dotrzymaniu tego wszystkiego! A ia mocą nadaną mi do tego aktu od Boga, od Jego kościoła i od Króla, nadaię wam ninieyszém urząd kaznodzieyski w imię Oyca † i Syna † i Ducha Świętego †."

„Racz użyczyć Naywyższy Boże, aby to posłużyło do wiecznego zbawienia wam i tym, którzy wam są powierzeni. Oto prośmy Boga, Tego, od którego wszelki dobry i doskonały dar pochodzi, łącząc teraz błagania nasze w modlitwie, któréy

nas drogi nasz Zbawiciel nauczył. Oycze nasz, któryś iest i t. d. Amen."

[Wszyscy Xięża kładą teraz ręce na głowy wyświęcaiących się, a wyświęcaiący mówi:]

„Bóg wszechmogący niechay błogosławi pracy waszéy w zborze, ku chwale wielkiego imienia Jego i wiecznemu wielu dusz zbawieniu, przez Jezusa Chrystusa Pana naszego. Amen."

„Skłońcie serca i kolana wasze przed Bogiem i odbierzcie błogosławieństwo: Pan niechay cię błogosławi i strzeże cię i t. d."

[W końcu odśpiewa się ieszcze kilka wierszy ze stósownéy pieśni, poczém wszyscy Xięża z wyświęconymi do zakrystyi wracaią.]

Forma przyimowania nowotnych.

[Po ukończoney nauce dzieci maiących być przyięteni do społeczności chrześciańskiey, następuie akt przyięcia, po poprzedniczém z kazalnicy zapowiedzeniu.

Dzieci, chłopcy i dziewczęta, stawaią tym końcem we dwa rzędy naprzeciwko ołtarza. Stósowny do tego obrządku śpiew, n. p.: O Święty Duchu przybądź (czyli: Przyidź Duchu S.). i t. d. rozpoczyna go.

Xiądz występuie przed ołtarz i mówi:]

„Wspomożenie nasze od Boga, który stworzył niebo i ziemię.“

[Potém następuie mowa do nich, w którey zwraca ich uwagę na świętość przymierza chrztu i na łaskę, którą im Bóg przez nie wyświadczył, tudzież na potrzebę wytrwania w niém wiernie aż do końca. W stósownym zwrocie wzywa ich, ażeby publiczną zdały sprawę z zasad ich wiary chrześciańskiey, poczém zaczyna się examen przed zgromadzonym zborem.

W tym examinie przechodzą się pokrótce naywaźnieysze chrześciańskie zasady i artykuły wiary w ciągłym związku, a po ukończeniu tego Xiądz tak do dzieci od ołtarza przemawia:]

„Kochane dzieci, ta to iest nauka, którą Jezus Chrystus i iego Apostołowie w piśmie świętém nam podali; ta iest wiara, którą kościół nasz chrześciański wyznaie. Pytam się was przeto — a macie na to odpowiedzieć i wyznać przed Bogiem i przed tym zborem chrześciańskim, iako świadkami waszemi, na dniu ostatecznym: — Uznaiecieżli naukę tę za prawdę Boską, za prawdziwą drogę do zbawienia?"

Odpowiadaią: Uznaiemy.

[Xiądz daléy mówi:]

„Uczyńcież więc sami wyznanie wasze i odnówcie ślub, któryście już na chrzcie uczynili."

„Wierzycie w Boga Oyca i t. d.

Odpowiedź: Wierzymy.

„Wierzycie w Jezusa Chrystusa i t. d.

Odpowiedź: Wierzymy.

„Wierzycie w Ducha Świętego i t. d.

Odpowiedź: Wierzymy.

„Chcecie też dopełnić powinności, które to wyznanie wiary wkłada na każdego ucznia Chrystusowego: Kochać Boga z całego serca, z całéy duszy i ze wszystkich sił, a bliźniego waszego iak siebie samych?"

Odpowiedź: Chcemy.

„Jestże szczerém waszém przedsięwzięciem, po wszystkie dni żywota waszego pozostać Bogu i Zbawicielowi waszemu wiernemi i posłusznemi?"

Odpowiedź: Jest.

„Przyrzekacież, w codziennych modłach wzywać ku temu łaski Boskiéy, a przytém sumiennie korzystać z środków,

które wam podał do utwierdzenia was w wierze i w prawdziwém chrześciańſtwie?"

Odpowiedź: Przyrzekamy.

„Chcecież wszystkie te śluby i zapewnienia potwierdzić świętą Jezusa wieczerzą?"

Odpowiedź: Chcemy.

[Teraz Xiądz ma ieszcze do Konfirmandów krótką mowę napominaiącą, po którey oni klęcząc przed ołtarzem, przez położenie rąk na głowę każdego, odbieraią błogosławieństwo następuiącémi słowy:]

„Błogosławieństwo Boga Wszechmogącego, Oyca, Syna i Ducha Świętego niech zstąpi na was i będzie z wami teraz i na zawsze. Amen."

[Pobłogosławiwszy mówi do nich Xiądz:]

„Uklękniycie i módlmy się:

Oycze nasz i t. d.

„Pan niechay was błogosławi i t. d.

[Nowotni chrześcianie wstaią.]

Śpiewanie Zboru [1 wiersz.]

Kommunia Chorych.

[Kiedy chory, niemogąc przyiść do kościoła, żąda Xiędza i pragnie kommunii, niech tenże, po przygotowuiących rozmowach, każe choremu odczytać wyznanie grzechów, znayduiące się w Liturgii (stron. 33. téy Agendy), albo niechay ie sam choremu odczyta, potém da rozgrzeszenie w sposób przepisany i doda:]

„Pan niechay wzmocni serce twoie łaską swoią i sprawi, aby pamiątka śmierci Jezusa, którą teraz chcesz obchodzić, twoią wiarę zapieczętowała, miłość twą ożywiła i twoią nadzieię wiecznego żywota utwierdziła.“

[Potém niechay Xiądz odczyta wiarę apostolską; daléy słowa postanowienia Wieczerzy Pańskiéy, podczas odbywania konsekracyi, poczém niech odmówi mo-

dlitwę Pańską, i odczyta słowa pieśni: „Baranku Boży i t. d.", niech da kommunią sposobem zwyczaynym, i zakończy modlitwą dziękczynną z Liturgii i błogosławieństwem.]

Pogrzeb.

[Przed lub w bramie cmentarza przyimuie Xiądz zwłoki, ieżeli zmarły lub pozostali po nim krewni żądali religiynego obrządku pogrzebu; poczém rozpoczyna się śpiewanie stósownéy pieśni pogrzebowéy przez chór, i processya przy odgłosie dzwonów postępuie do grobu. *)

Po spuszczeniu trumny do grobu, Xiądz trzykroć rzuca na nią ziemię, co i obecni przyiaciele uczynić mogą, i mówi:]

„Z ziemi iesteś wzięty i w proch się obrócisz. (1. Moyż. 3, 19.) Jezus Chrystus,

*) Tam gdzie iest zwyczay, albo sobie życzą, aby Xiądz zwłoki z domu do grobu prowadził, może to i nadal się zachować; utrzymane oraz być mogą używane dotąd modlitwy i pieśni pogrzebowe.

Zbawiciel nasz, wzbudzi cię w dzień on ostateczny."

[Potém tak daléy rzecz prowadzi:]

„Módlmy się: — Wszechmogący, miłosierny, wieczny Boże! któryś dla grzechów śmierć na człowieka dopuścił, lecz któryś także, abyśmy nie na wieki w mocy śmierci zostawali, Twego iednorodzonego Syna Jezusa Chrystusa śmierci poddałeś, Tego, który był bez grzechu; któryś przeto przez śmierć iego śmierć naszą odmienił, aby nam szkodliwą niebyła, obróć teraz ku nam dzieciom Twoim oblicze Twe oycowskie, i użycz nam łaski, abyśmy, każdy dla siebie, tak ten pogrzeb obchodzili, iżbyśmy w każdym czasie myśleli o tém, że i my, kiedy się Tobie spodoba powołać nas do siebie, w proch się znowu obrócić mamy,

i nad tém się w głębi serca zastanowili, że na tym padole stałego niemamy siedliska. Użycz nam łaski, miłosierny Oycze, do szukania tego, co iest wieczne, i sprawowania się zawsze podług świętéy woli Twoiéy, abyśmy w dniu ostatecznym powstać mogli do żywota wiecznego przez Syna Twoiego Jezusa Chrystusa, Pana naszego. Amen."

[Można też za tę modlitwę obrać modlitwę z Liturgii na obchód pamiątki umarłych, którą poprzedzić powinny responsoria.

Po modlitwie wolno iest Xiędzu przytoczyć niektóre pocieszaiące mieysca z pisma świętego, iako to: 1 Tess. 4, 13. 14. Jan. 11, 25. 26. Jan. 5, 28. 29. Job. 14, 1. 2. Psalm 39, 5 do 9. 1. Kor. 15, 54 do 57. Żyd. 9, 27. Objaw. Jana 14, 13 i inne, i w miarę okoliczności przydać do nich niektóre słowa. Na końcu odmawia Xiądz modlitwę Pańską „Oycze nasz" i błogosławieństwo.

Jeżeli na zakończenie pieśń ma być śpiewaną, tedy się to przed błogosławieństwem odbędzie.]

Trzy
powszechne wyznania wiary kościoła chrześciańskiego.

Apostolskie wyznanie wiary.

Wierzę w Boga Oyca i t. d. (Zobacz Liturgią str. 14.)

Niceńskie wyznanie wiary
z roku 325.

Wierzę w iednego Boga, Oyca wszechmogącego: Stworzyciela nieba i ziemie: i wszech rzeczy widomych i też niewidomych.

I w iednego Pana Jezusa Chrystusa, Syna Bożego iednorodzonego, a z Oyca przed

wszystkiemi wieki narodzonego: Boga z Boga: światłość z światłości: Boga prawego z Boga prawego: narodzonego, nie stworzonego: iednéy istności z Oycem, przez którego wszystko iest stworzono: który dla nas ludzi i dla naszego zbawienia zstąpił z nieba, i wcielił się Duchem Świętym, z Maryi narodził się z cnéy Panny, i stał się człowiekiem; dla nas też iest i ukrzyżowan pod Pontskim Piłatem, umęczon i pogrzebion i wstał zmartwych dnia trzeciego podług świętych pism, i wstąpił na niebiosa, siedzi na prawicy Oyca, ztamtąd zaś przyidzie z wielką sławą, sądzić wszystkie żywe i zmarłe: Jegoż królestwu nie będzie końca.

Wierzę w Ducha Świętego, Pana a Ożywiciela swego: który od Oyca i od Syna z wieków pochodzi: który z Oycem i Synem

wespół chwalon i wielbion bywa: który mówił przez Proroki.

Jeden być święty kościół chrześciański powszechny i apostolski.

Wyznawam też być chrzest ieden na grzechów odpuszczenie, i oczekuię zmartwychwstania zmarłych i żywota wieku przyszłego. Amen.

Atanazego wyznanie wiary
z roku 333.

Ktokolwiek chce być zbawionym, trzeba przedewszystkiém, ażeby miał prawdziwą wiarę chrześciańską.

Którey ieżeliby kto niezachowywał w całości i czystości, ten bez wątpienia na wieki zginie.

Wiara zaś chrześciańska ta iest, abyśmy iedynego Boga w trzech osobach, a trzy osoby w iedném Bóstwie czcili.

A to ani niemieszaiąc osób, ani nierozłączaiąc istoty Boskiéy.

Inna bowiem iest osoba Oyca, inna Syna, inna Ducha Świętego.

Lecz Oyca, Syna i Ducha Świętego iedno iest Bóstwo, równa iest chwała, spółwieczny majestat.

Jaki Oyciec, taki Syn, takiż Duch Święty.

Niestworzony Oyciec, niestworzony Syn, niestworzony Duch Święty.

Niezmierny Oyciec, niezmierny Syn, niezmierny Duch Święty.

Wieczny Oyciec, wieczny Syn, wieczny Duch Święty.

A przecież nie trzech wiecznych, lecz ieden wieczny.

Tak iest nie trzech niestworzonych, ani trzech niezmiernych, ale ieden niestworzony i ieden niezmierny.

Podobnie wszechmocny Oyciec, wszechmocny Duch Święty.

A wszelako nie trzech wszechmocnych, lecz ieden wszechmocny.

Tak też, Oyciec Bóg, Syn Bóg, Duch Święty Bóg.

A przecież nie trzech Bogów, ale ieden Bóg iest.

Tak Oyciec Pan, Syn Pan, Duch Święty Pan.

A przecież nie trzech Panów, ale ieden Pan iest.

Bo iako winniśmy według prawdy

chrześciańskiéy każdą zosobna osobę Bogiem i Panem wyznawać, tak też zwać trzech Bogów lub Panów wiara chrześciańska nam zakazuie.

Oyciec nie iest od nikogo uczyniony, nie iest stworzony, ani urodzony.

Syn od Oyca samego iest: nie uczyniony, nie stworzony, ale urodzony.

Duch Święty iest od Oyca i Syna: nie uczyniony: nie stworzony: nie urodzony; lecz pochodzący.

A tak ieden iest Oyciec, nie trzech Oyców: ieden Syn, nie trzech Synów: ieden Duch Święty, nie trzech Duchów Świętych.

A w tych trzech Osobach żadna nie iest pierwszą: żadna ostatnią: żadna naywiększą: żadna naymnieyszą.

Lecz wszystkie trzy Osoby są sobie spółwieczne i spółrówne.

Tak, iż we wszystkiém, iak się wyżéy rzekło, i iedność w tróycy, i tróyca w iedności czczoną być powinna.

Kto tedy chce być zbawionym, tak powinien o trzech Osobach w Bogu trzymać.

Ale potrzebném iest do zbawienia wiecznego, ażeby także w Pana naszego Jezusa Chrystusa wcielenie wiernie wierzył.

Prawą iest tedy wiarą, abyśmy wierzyli i wyznawali, że Pan nasz Jezus Chrystus, Syn Boży, iest Bogiem i człowiekiem.

Bóg ź istoty Oyca przed wieki urodzony, a człowiek z istoty Matki w czasie narodzony.

Doskonały Bóg: doskonały człowiek z duszą rozumną i ludzkiém ciałem.

Równy Oycu według Bóstwa: mnieyszy od Oyca według człowieczeństwa.

A który chociaż iest Bogiem i człowiekiem, nie dwóch iednakże, ale ieden iest Chrystus.

Jest zaś ieden nie dla tego, żeby się Bóstwo w ciało obróciło, ale dla tego, że Bóg wziął na siebie człowieczeństwo.

Jest zaiste ieden nie pomięszaniem istoty, lecz iednością Osoby.

Albowiem iak dusza rozumna, i ciało iest człowiek, tak Bóg i człowiek ieden iest Chrystus.

Który cierpiał dla zbawienia naszego, zstąpił do piekłów, trzeciego dnia zmartwychwstał.

Wstąpił na niebiosa, siedzi na prawicy Boga Oyca wszechmogącego.

Ztamtąd przyidzie, sądzić żywe i zmarłe.

Na którego przyiście muszą wstać zmartwych wszyscy ludzie z ciałami swémi.

I zdać sprawę z uczynków swoich.

A ci, co dobrze czynili, póydą na żywot wieczny, co zaś źle czynili, póydą na ogień wieczny.

Ta iest prawdziwa wiara chrześciańska, w którą ieżeliby kto wiernie i stale niewierzył, zbawionym być nie może.

KATECHIZM
dla
Ewanielickich Chrześcian.

I. Dziesięcioro Bożego Przykazania.

Pierwsze Przykazanie.

Jam iest Pan Bóg twóy. Niebędziesz miał Bogów innych przedemną.

Drugie Przykazanie.

Nie bierz imienia Pana Boga twego nadaremno: bo się Pan mścić będzie nad tym, który imie iego nadaremno bierze.

Trzecie Przykazanie.

Pamiętay na dzień odpocznienia, abyś go święcił.

Czwarte Przykazanie.

Czciy oyca twego i matkę twoię, aby przedłużone były dni twoie na ziemi, którą Pan Bóg twóy da tobie.

Piąte Przykazanie.

Nie będziesz zabiiał.

Szóste Przykazanie.

Nie będziesz cudzołożył.

Siódme Przykazanie.

Nie będziesz kradł.

Osme Przykazanie.

Nie będziesz mówił przeciw bliźniemu twemu świadectwa fałszywego.

Dziewiąte Przykazanie.

Nie będziesz pożądał domu bliźniego twego.

Dziesiąte Przykazanie.

Ani będziesz pożądał żony bliźniego twego, ani sługi iego, ani dziewki iego, ani

wołu iego, ani osła iego, a żadnéy rzeczy bliźniego twego.

[Wtóre księgi Moyżeszowe Rozdz. 20. w. 5. i 6.] Bom ia Pan Bóg twóy, Bóg zawisny w miłości, nawiedzaiący nieprawości oyców nad syny w trzeciém i czwartém pokoleniu tych, którzy mnie nienawidzą. A czyniąc miłosierdzie nad tysiącami tych, którzy mię miłuią, i strzegą przykazania mego.

II. Apostolskie Wyznanie Wiary.

Wierzę w Boga Oyca i t. d. [Zob. Liturgią str. 14.]

III. Modlitwa Pańska.

Oycze nasz i t. d. [Zob. Lit. str. 18.]

IV. Sakrament Chrztu.

[Chrystus Pan nasz mówi u Mateusza w Rozdziale ostatnim:] Idąc na wszystek świat, nauczay-

cie wszystkie narody, chrzcąc ie w imię Oyca, i Syna, i Ducha świętego.

[Chrystus Pan nasz mówi u Marka w Rozdziale ostatnim:] Kto uwierzy a ochrzci się, zbawion będzie; ale kto nieuwierzy, będzie potępion.

V. Sakrament Ołtarza.

[Piszą Święci Ewanieliści Mateusz, Marek, Łukasz i Paweł:] Pan Jezus Chrystus téy nocy, któréy był wydan i t. d. [Zob. Liturg. stron. 23.]

[Ewanielia S. Mateusza Rozdz. 22. w. 37 do 39:] *) Będziesz miłował Pana Boga twego, ze wszystkiego serca twego, i ze wszystkiéy duszy twoiéy i ze wszystkiéy myśli twoiéy. To iest pierwsze i naywiększe przykazanie. A wtóre podobne iest temuż: Będziesz miłował bliźniego twego, iako samego siebie.

*) To się nazywa summa zakonu.

[Ewanielia S. Jana Rozdz. 20. w. 21. do 23.] *) Rzekł im zasię Jezus: Pokóy wam: Jako mnie posłał oyciec, tak i ia was posyłam. A to rzekłszy, tchnął na nie i rzekł im: Weźmiycie Ducha Świętego. Którymkolwiek grzechy odpuścicie, będą im odpuszczone, a którymkolwiek zatrzymacie, będą zatrzymane.

*) To się nazywa zawiadowanie kluczami królestwa niebieskiego, i do tego ściąga się absolucya. Patrz Liturgią stron. 34.

DODATEK

modlitw, mieysc pisma świętego, i t. d.

zebrany
z różnych Agend dawnieyszych
i
do użytku
Liturgii w niedziele i święta
zastósowany;
z przydaniem
wyciągu z Liturgii
dla Kościołów,
którym zbywa na potrzebnych rzeczach do
odbywania iéy zupełnie.

(Podług wydania Berlińskiego z roku 1823.)

W Poznaniu 1825.

Przedmowa.

Pomiędzy zdaniami, które z różnych stron dały się słyszeć o Agendzie dla kościoła ewanielickiego w Królewskich Pruskich kraiach, nowéy wprawdzie co do czasu, ale starodawnéy co do ducha i formy, to iest Agendzie b i b l i y n é y, *mieści się i to życzenie, aby Liturgia do nabożeństwa niedzielnego i świątecznego zawierała w sobie większą rozmaitość modlitw i mieysc z pisma ś., którychby można używać na przemian, iak to było iuż w naydawnieyszych Liturgiach. — Dla dogodzenia temu życzeniu, i w nadziei przyłożenia się przezto do powszechnego rozkrzewienia i przyięcia*

Agendy, wychodzi z zatwierdzeniem Nayiaśnieyszego Króla Jmci ninieyszy Dodatek modlitw — zebrany z dawnych Liturgii, czerpany z samegoż pisma świętego — w prostém bezstroyném odzieniu iego dobitnéy, każdy pobożny umysł wzruszaiącéy mowy. — Prócz tego dla Kapłanow mieyskich i wieyskich, mianowicie takich, którzy iednéy niedzieli często w kilku kościołach kazać muszą, a którym ieszcze zbywa na wprawnych chorach do śpiewania, stósownie do ich życzenia, przyłączona iest Liturgia skrocona, aby iéy przynaymniéy w niedostatku czasu używać. O chrześciańskiéy wartości i buduiącéy dzielności téy Liturgii i Agendy, nietylko biegli chrześciańscy Teologowie, lecz osobliwie wieloliczne doświadczenia pomyślny sąd wydały. Wszędzie, gdzie to Boskie bibliyne słowo, w stałym liturgiynym porządku, zborom co niedzielę opowiadane i powtarzane bywa, uczestnictwo ze wszystkich

stanów widocznie się pomnożyło (iak w angielskim i szwedzkim kościele) i wyższe zaufanie i mocnieysze wzniesienie do publicznego i wspólnego nabożeństwa przyłączyło; — doświadczenie, które w saméy naturze rzeczy i człowieka się mieści, gdy zaczyna uczuwać potrzebę prawdziwie religiyną, a którego doznaią wszyscy Duchowni i członkowie zborow, którzy zaprowadzeniem tey Agendy z zupełną ufnością i pobożną szczerością zaiąć się zechcą.

T r e ś ć.

A. Mieysca z pisma ś. i Modlitwy w święta kościelne i podczas innych wydarzaiących się obchodów.

1. W Adwencie.

Po wyznaniu grzechów.

Tak mówi Pan: Strzeżcie Sądu a czyńcie sprawiedliwość, bo blisko tego, że zbawienie moie przyidzie, a sprawiedliwość moia obiawiona będzie. Boże zmiłuy się nad nami a błogosław nam, rozświeć oblicze Twoie nad nami i bądź nam miłościw.

Przed Lekcyą.

Miłościwy Panie Boże, obudź nas, byśmy byli gotowi, gdy Syn Twóy przyidzie, abyśmy go z radością przyięli i Tobie czystém służyli sercem, przez tegoż, Twoiego Syna Jezusa Chrystusa Pana naszego. Amen.

Przed Alleluja.

Wykrzykuymy głosem wesela, przybliża się Zbawiciel, którego nam Bóg obiecał. Niech będzie imie Pańskie pochwalone na wieki. Alleluja.

Po Wierzę.

Bóg Syna Swego iednorodzonego posłał na świat, abyśmy przezeń żyli. Niech będzie pochwalon!

2. Na Boże-Narodzenie.

Po wyznaniu grzechów.

Lud, który siedział w ciemności, widział światłość wielką, a siedzącym w krainie i w cieniu śmierci weszła im światłość! Panie, pobłogosławiłeś ziemi naszéy i rozwiązałeś więzy nasze.

Przed Lekcyą.

Panie Boże, Oycze niebieski! Dziękuiemy Tobie i Twoiéy wielkiéy łaskawości i miłosierdziu, żeś dopuścił, ażeby Syn Twóy iednorodzony stał się dla nas człowiekiem, i wybawiłeś nas łaskawie przez niego od grzechu i śmierci wiecznéy; prosimy Cię, oświeć serca nasze przez Twoiego Ducha Świętego, abyśmy za tę łaskę Twoię byli Ci wdzięcznymi i onąż we wszelkiéy przygodzie i pokusie pocieszali się, przez tegoż Syna Twoiego Jezusa Chrystusa, Pana naszego. Amen.

Przed Alleluja.

Wszystkie narody klaskaycie rękoma, wykrzykuycie Bogu głosem wesela! przyszedł Zbawiciel, którego Pan obiecał, on sprawiedliwość światu obiawił. Alleluja.

Przed Ewanielią. *)

Wiekuisty i Wszechmogący Boże! dziękuiemy Ci całém sercem, żeś świat tak umiłował i zesłał iednorodzonego Syna Twoiego, narodzonego z Maryi Panny, abyśmy prawa przysposobienia za syny dostąpili. Twoiemu to iedynie serdecznemu winni iesteśmy miłosierdziu, iż nas tak zwiedził wschod z wysokości, i że ten Syn Twóy, Jezus Chrystus, Pan nasz, iak inne dzieci krew i ciało maią, tak i on tego stał się uczestnikiem, aby przez śmierć swoią śmierci moc zniszczył i odkupił tych, którzy z boiaźni śmierci przez całe życie niewolnikami byli.

Prosimy Cię serdecznie, użycz nam łaski, abyśmy za to po wszystkie dni żywota naszego wdzięcznymi Tobie byli, i od dnia do dnia im daléy tém więcéy uznawali, iako Twóy Syn Jezus stał się nam z Ciebie mądrością, sprawiedliwością, poświęceniem i odkupieniem, abyśmy wszystko poczytali za szkodę dla zacności znaiomości Jezusa Chrystusa. Day, żebyśmy w niego, Pana i Zbawiciela naszego, szczerze wierzyli, całą ufność w nim pokładali, iemu się oddali, z ochotą mu służyli w świętobliwości i sprawiedliwości, i tak przez niego stali się dziećmi Twemi a iego spółdziedzi-

*) Zostawia się woli Xiędza, podczas wielkich świąt, iako to na Bożenarodzenie, w Wielki Piątek, na Wielkanoc, Wniebowstąpienie i Zielone Świątki, te, lub inne niżéy tym samym napisem oznaczone modlitwy, które się iuż w starych agendach kościelnych znayduią, przed ewanielią odczytywać.

cami wieczněy chwały Twoiěy. Chwała tedy niech Ci będzie zawsze, o Boże, na wysokości, a pokóy na ziemi i ludziom Twoie upodobanie. Amen.

Po Wierzę.

Pan króluie, oblekł się w dostoyność i możność i przepasał się; utwierdził też okrąg świata, aby się nieporuszył. Świątobliwość iest domu Twego ozdobą.

Przed Święty, Święty i t. d. *)

(Do umieszczenia w modlitwie dziękczynněy po słowach: „przez Jezusa Chrystusa Pana Naszego") „który dziś z Maryi Panny stał się człowiekiem, a Zbawiciel świata od Aniołów zwiastowany i od pasterzów w żłobie znalezionym był; tak się Twóy Boski majestat na ziemię zniżył, abyśmy nędzni ludzie w niebie wywyższeni byli. Słowo dzisiay stało się ciałem, abyśmy którzy Ciebie, Boże Oycze w Chrystusie widzialnie wyznaiemy, do niewidzialnych dóbr przezeń pociągnieni byli,"

Potém następuie: i ze wszystkimi Aniołami i t. d.

3. Na Nowyrok.

Po wyznaniu grzechów.

Boże użycz pokoiu kraiowi Twemu, szczęścia i błogosławieństwa każdemu stanowi; zbaw lud Twóy, a błogosław dziedzictwu Twemu, i paś ie i wywyższay na wieki.

---

*) Zobacz uwagę na stronicy 9.

Racz Panie błogosławić ludowi Twoiemu, co bowiem błogosławisz, iest błogosławionem na wieki. Chwała Tobie.

Przed Lekcyą.

Panie Boże, Oycze Niebieski! od którego bez przestanku wszelakie dobrodzieystwa bez żadnych zasług odbieramy, i każdego dnia od wszego złego łaskawie bronieni iesteśmy, prosimy Cię, day nam to wszystko przez Ducha Twego Świętego i w (tym) nowym roku, całém sercem w dobréy wierze uznawać, abyśmy Twoiéy łaskawéy dobroci i miłosierdziu, w tym i przyszłym żywocie, wiecznie dziękowali, i Ciebie chwalili przez Jezusa Chrystusa, Syna Twego, Pana naszego. Amen.

Przed Alleluja.

Pierwéy niżli góry stanęły, i niźliś wykształtował ziemię i okrąg świata, oto zaraz od wieku aż na wieki tyś iest Bogiem. Alleluja.

Po Wierzę.

Miłosierdzie Pańskie od wieków aż na wieki nad tymi, którzy się go boią.

4. Podczas passyi.

Po wyznaniu grzechów.

Panie! według miłosierdzia Twoiego wspomniy na nas, zachoway nas od mocy nieprzyiaciół naszych, i wyrwiy nas z utrapienia naszego! Do Ciebie, o Panie! wznoszę duszę moią, w Tobie, o Boże móy, ufam, niech nie będę pohańbiony.

Przed Lekcyą.

Panie! który nas wpośród otaczaiących nas niebezpieczeństw, nadzieią wiecznego naszego zbawienia zachowuiesz, day, ażebyśmy, niedbaiąc o doczesność, wiecznością się tylko zaymowali. Amen.

Przed Alleluja.

Panie, niewspominayże nam nieprawości naszych, niech nas rychło uprzedzi miłosierdzie Twoie, bośmy bardzo znędzeni! Wspomożże nas, o Boże zbawienia naszego, wyrwiy nas, i bądź miłościw grzechom naszym, dla chwały imienia Twoiego. Alleluja.

Po Wierzę.

Chrystus umiłował kościoł i wydał samego siebie zań; zaiste on niemocy nasze wziął na się, a boleści własne nasze nosił.

5. W Wielki Czwartek.

Po wyznaniu grzechów.

Bóg iest miłość! a kto mieszka w miłości, w Bogu mieszka, a Bóg w nim. Pamiątkę cudów swoich uczynił, miłosierny a litościwy Pan. Niech będzie pochwalon Pan nasz Jezus Chrystus. Niech będzie uwielbion na wieki.

Przed Lekcyą.

Wszechmogący, wieczny Boże! day, abyśmy przy cudownym sakramencie Syna Twoiego, iego mękę i śmierć

tak rozpamiętywali i tak opowiadali, iak on sam przykazał, i dozwól nam używania go tak, ażebyśmy przezeń odkupienia iego stawali się coraz bardziéy uczestnikami, przez Syna Twego, Jezusa Chrystusa Pana naszego. Amen.

Przed Alleluja.

Ilekroćbyście iedli ten chleb i ten kielichbyście pili, śmierć Pańską opowiadaycie, ażeby przyszedł. Niech będzie pochwalon! Alleluja.

Po Wierzę.

Weyrzyże na nas, o Panie! i day nam nowy żywot, a lud Twóy niechay łaski Twéy doznaie. Zmiłuy się nad nami, o Panie, i wybaw nas.

6. W Wielki Piątek.

Po wyznaniu grzechów.

Panie, przez Twoią śmierć krwawą przywróciłeś nam życie, Tobie należy cześć, sława, moc i chwała.

Przed Lekcyą.

Miłosierny, wieczny Boże! któryś dopuścił, aby Syn Twóy za nas sromotną śmierć krzyża poniósł, dla oddalenia od nas mocy nieprzyiacielskiéy, dozwol nam tę świętą uroczystość tak obchodzić i mękę Zbawiciela naszego rozpamiętywać, iżbyśmy przezto grzechów odpuszczenie i od śmierci wiecznéy wybawienie osiągnęli, przez tegoż Syna Twego, Jezusa Chrystusa, Pana naszego. Amen.

Przed Alleluja.

Dla grzechów naszych, Chrystus się aż do śmierci krzyżowéy poniżył; dla tego też Bóg nader go wywyższył, i darował mu imię, które iest nad wszelkie imię. Alleluja.

Przed Ewanielią. *)

Święty i sprawiedliwy Boże! Jakże Ci możemy dostatecznie wynurzyć nasze dzięki za niewysłowioną łaskę, że, kiedyśmy przez grzech stali się wszyscy dziećmi gniewu i na wieki zginęli, i sami sobie poradzić i pomodz niezdołali w wielkiéy nędzy, ty iednak, Święty Boże, znalazłeś dla nas grzeszników poiednanie w Twoim Synu iednorodzonym i Jego nam przedstawiłeś za nieustaiący tron łaski. Zaprawdę, nie przepuściłeś Twoiemu iednorodzonemu Synowi, aleś go za nas wszystkich ofiarował. Wziął on na siebie nasze nędzne ciało i krew, aby gładził grzechy nasze w naszém ciele. Pocił się krwawym potem w naywiększych śmierci swéy tęsknościach, abyśmy w nim pokoy, pociechę i radość osiągnęli. Dał się wiązać iako złoczyńca, abyśmy od grzechów oswobodzeni i wolni byli. Znosił urąganie, obelgę i sromotę, abyśmy dla grzechów naszych nie byli pohańbieni.

Potém bez naymnieyszéy winy na śmierć osądzony, aby wina nasza zgładzoną została, a my przed Tobą żyć mogli. Dał on święte swoie ciało przybić gwoździmi do

*) Zobacz uwagę na stronicy 9.

krzyża, aby cyrograf grzechów naszych był zmazany. Stał się na krzyżu przeklęstwem za nas, abyśmy się stali błogosławionymi Pana. W tęsknościach serca swoiego wołał głosem wielkim: Boże móy! Boże móy! czemuś mnie opuścił! abyśmy nigdy opuszczeni nie byli. Na ostatek umieraiąc krew za nas przelał, aby krew iego obmyła nas ze wszystkich grzechów naszych, a my w ten sposób poiednani z Tobą w życiu, męce i śmierci pewnymi być mogli, iż przez niego wiecznie zbawieni będziemy.

Pozwól tedy, miły Oycze, i nam wszystkim razem, w tym Twoim ukochanym Synu, dla iego męki i śmierci znaleść u Ciebie łaskę, aby i nasze grzechy nigdy przed Tobą nie były wspomniane, i mocą ducha Twego z nim stary nasz człowiek coraz bardziey był krzyżowany, a my potém w nim i przez niego tutay świętobliwie a tam wiecznie żyć mogli. Dopomoż nam, abyśmy osobliwie w godzinę śmierci naszéy, iego śmiercią szczerze się pocieszali, a potém pełni wesela z tym rozstali się światem, mówiąc ostatnie iego słowa: Oycze, w ręce Twoie polecam ducha mego, Tyś mnie bowiem odkupił, przez Syna Twego, Ty wierny Boże. Amen.

Po Wierzę.

Godzien iest ten baranek zabity wziąć cześć i chwałę, dzięki i uwielbienie na wieki wieków.

W powszechnéy modlitwie.

(Umieścić po słowach: „Zachoway nas od złéy i nagłéy śmierci") Przysposabiay nas coraz bardziéy do zbawiennego kresu; osobliwie zaś w ostatniéy godzinie śmierci oddal od nas wszelkie pokusy, a pomnażay naszą wiarę w Jezusa Syna Twego, abyśmy zwyciężyli wszelki postrach śmierci. Gdy potém uszy nasze nie będą mogły więcéy słyszeć, niechay duch Twóy da świadectwo duchowi naszemu, że iako Twe dzieci a Chrystusa współdziedzice, wkrótce z Jezusem u Ciebie w niebie będziemy. Gdy potém zawarte zostaną oczy nasze, otwórz oczy wiary naszéy, abyśmy niebiosa Twe otwarte, a Pana Jezusa po prawicy iego Oyca uyrzeli, i tam się dostali, gdzie on iest! Gdy ięzyk nasz nie będzie mógł mówić, niechay nas duch Twóy zastąpi niewypowiedzianemi wzdychaniami i niech każdego uczy wołać w sercu swoiém: Oycze w ręce twoie polecam ducha moiego! Day tedy, wierny Boże, abyśmy żyli w Twoiéy boiaźni; umierali w Twoiéy łasce; schodzili z tego świata w Twoim pokoiu; spoczywali w grobie pod Twoią opieką; zmartwychpowstali przez moc Twoią i odziedziczyli szczęśliwą nadzieię, żywot wieczny, dla ukochanego Syna Twoiego, Jezusa Chrystusa Pana naszego, któremu z Tobą i z Duchem Świętym niech będzie cześć, chwała i uwielbienie teraz i na wieki. Amen.

7. Na Wielkanoc.

Po wyznaniu grzechów.

Chrystus zmartwychwstał! śmierć przezwyciężył! Gdzież iest o śmierci! bodziec twóy? Gdzież iest piekło! zwycięstwo twoie? Cześć i chwała niechay będzie Bogu. W chwale Twoiéy, przybrany w moc i siłę, panuiesz Ty, o Panie, na tronie Twoim.

Przed Lekcyą.

Panie Boże, Oycze niebieski! Któryś Syna Twego dla grzechów naszych ofiarował i dla sprawiedliwości naszéy wskrzesił, prosimy Cię, abyś nam Ducha Twoiego Świętego darować raczył, przez niego nas rządził i kierował, w prawdziwéy wierze zachował, od wszego grzechu strzegł, a nareszcie po tym żywocie do żywota wiecznego nas znowu wzbudził, przez tegoż Syna Twoiego, Jezusa Chrystusa, Pana naszego. Amen.

Przed Alleluja.

Wykrzykaymy Bogu głosem wesela! Tenci to dzień, który uczynił Pan. Wysławiaycież Pana, albowiem iest dobry; albowiem na wieki miłosierdzie iego. Niech będzie Bóg pochwalon! Dla grzechów naszych Chrystus iest ofiarowany, a dla sprawiedliwości naszéy wskrzeszony. Alleluja.

Przed Ewanielią. *)

Wszechmogący, wieczny i miłosierny Boże, Oycze Pana naszego Jezusa Chrystusa! Dziękuiemy Ci pokornie, żeś tego Syna Twego iednorodzonego dla grzechów naszych na śmierć ofiarował, i dla naszéy sprawiedliwości znowu zmartwych wskrzesił. Owszem bądź pochwalon z całego serca i od nas na tém mieyscu, żeś według wielkiego miłosierdzia Twoiego nas odrodził ku żywéy nadziei przez zmartwychwstanie Jezusa Chrystusa, ku wiecznemu, niezmazanemu i niezwiędłemu dziedzictwu, w niebiesiech zachowanemu dla nas, którzy mocą Bożą przez wiarę strzeżeni iesteśmy ku zbawieniu! Albowiem gdy teraz na pewno wiemy, iż odkupiciel nasz wiecznie żyie, wierzymy także i ufamy obietnicy Twoiéy, że nasze ciała śmiertelne zmartwych wskrzeszone będą i uwielbionemu chwalebnemu ciału Chrystusa Pana i Zbawiciela naszego podobnemi się staną.

Prosimy Cię serdecznie, gdy na śmierć Jezusa Chrystusa ochrzceni, i z nim także pogrzebani iesteśmy, abyśmy, iako Chrystus, przez chwałę Twoią, Oyca niebieskiego, wzbudzony iest od umarłych, i my im daléy tém więcéy moc zmartwychwstania iego w sobie czuli, od śmierci grzechów wzbudzeni byli, a w nowym żywocie chodząc oczekiwali zmartwychwstania umarłych, kiedy skazitelne przyoblecze nieskazitelność, a śmiertelne nieśmiertelność. Amen.

---

*) Zobacz uwagę na stronicy 9.

Po Wierzę.

Chrystus cierpiał i umarł za grzechy nasze, sprawiedliwy za niesprawiedliwe, aby nas przywiódł do Boga, umartwiony będąc ciałem ale ożywiony duchem. Chwała niech będzie Bogu.

Przed Święty, Święty. *)

(Wcielić w modlitwę dziękczynną po słowach: „przez Jezusa Chrystusa Pana naszego" „który za nas ofiarowan iest. On ci iest prawdziwy Baranek Boży, który zgładził grzechy świata; który śmiercią swoią śmierć naszą wieczną zgładził, i żywotem żywot przywrócił."

Potém następuie: i ze wszystkimi Aniołami i t. d.

8. W dzień pokutny.

Po wyznaniu grzechów.

Upadaiąc na kolana wylewamy modlitwy nasze przed obliczem Twoiém; nie dla sprawiedliwości naszéy, lecz dla Twoiego wielkiego miłosierdzia. Panie, nie według grzechów naszych obchódź się z nami, ani według nieprawości naszych odpłacay nam.

Przed Lekcyą.

Wszechmogący Boże, Oycze niebieski! który niepragniesz śmierci grzesznika, ani iego zguby, ale chcesz, aby się nawrócił i żył, prosimy Cię serdecznie, abyś zasłużone kary grzechów naszych łaskawie odwrócił, i do poprawy miło-

*) Zobacz uwagę na stronicy 9.

sierdzia Twoiego dobrotliwie użyczyć raczył; przez Jezusa Chrystusa Pana naszego. Amen.

Przed Alleluja.

Dobrotliwy i miłosierny iest Pan, nierychły do gniewu, i wielkiego miłosierdzia. Wspomożże nas, o Boże zbawienia naszego! dla chwały imienia Twego, a wyrwiy nas, i bądź miłościw grzechom naszym dla imienia Twego. Alleluja.

Po Wierzę.

Wzyway mię, mówi Pan, w dzień utrapienia, tedy cię wyrwę, a ty mnie uwielbisz.

Zamiast powszechnéy modlitwy.

Litania.

Wieczny wszechmogący Boże! zmiłuy się nad nami; Panie wysłuchay modlitwy nasze! Panie, Boże, Oycze niebieski, Panie, Synu Boży, Zbawicielu świata, Panie, Boże, Duchu Święty, zmiłuy się nad nami! Bądź nam miłościw, odpuść i pomagay nam, ukochany Boże! Zachoway nas od wszego grzechu, od wszego błędu, od wszelkiego złego, od zasadzek i sideł czartoskich, od powietrza głodu i moru, od woyny, od rozruchów i niesnasek, od gradów i nawałnic, od ognia i ucisku, od śmierci nagłéy, nieopatrznéy i od wiecznéy śmierci. Dopomoż nam, Panie miły, przez Twoie święte narodzenie, przez krzyż i śmierć Twoię, przez zmartwychwstanie i wniebowstąpienie Twoie, w godzinę śmierci,

na sądzie ostatecznym. Wysłuchay nas, kochany Panie Boże, błagamy Cię, my nędzni grzesznicy, abyś łaskawie strzegł i bronił Twoiego świętego kościoła chrześciańskiego; abyś wszystkich Biskupów, nauczycieli i sług, w prawdziwey nauce i w świętym żywocie zachował, fałszywą naukę i zgorszenie oddalił, wszystkich błądzących i zwiedzionych na prawdziwą drogę naprowadził, nam zwycięztwa nad naszemi nieprzyiacioły dusznemi użyczył; na żniwo Twoie wiernych robotników przysyłał, słowo Twe duchem Twym i mocą Twoią wspierał; abyś wzmagał i pocieszał zasmuconych i strapionych; Królom i Xiążętom pokoiu i zgody użyczał; błogosławił, cieszył i bronił naszego ukochanego Króla i dom i krewnych iego, i wszystkich wiernych urzędników, i błogosławił rząd; abyś wzmacniał i zachowywał siłę woienną; ratował wszystkich będących w potrzebie i niebespieczeństwie; strzegł i wspierał brzemienne, krzepił chore, oswobodził niewinnie poymanych, bronił i opatrywał wdowy i sieroty, ubogie i uciśnione; abyś dał serce poiednawcze ku nieprzyiaciołom i prześladowcom naszym i serce ich przeistoczył; abyś przez Twoie święte anioły prowadził i strzegł podróżne, błogosławił płodom ziemi, górnictwu, żegludze i innym dozwolonym sposobom wyżywienia, i użyczał łaski do należytego użycia tego wszystkiego; abyś się litował nad wszystkimi ludźmi i łaskawie nas wysłuchał. O, Jezu Chryste, Synu Boga, zmiłuy się nad nami! O Baranku Boży, który gładzisz grzechy świata, wybaw nas, miły Panie Boże!

Baranku Boży, który gładzisz grzechy świata, day nam Twóy pokóy i błogosławieństwo! Chryste wysłuchay modlitwy nasze! Panie zmiłuy się nad nami! Chryste zmiłuy się nad nami! Panie zmiłuy się nad nami! Nie według grzechów obchodź się z nami, ani według nieprawości naszych odpłacay nam.

Modlmy się. Panie, wszechmogący Boże! który słuchasz błagania skruszonych, i pocieszasz rozsmucone serca, wysłuchay modlitwy, którą w potrzebie do Ciebie niesiemy, i dopomoż nam, aby mocą ducha Twego zniszczone i wniwecz obrócone było to złe, które nam grzech i świat wyrządził, a my, wybawieni od wszego złego, w zborze Twoim, zawsze Ci dzięki i uwielbienie czynili, przez Twego Syna Jezusa Chrystusa, Pana naszego. Amen.

9. W dzień Wniebowstąpienia.

Po wyznaniu grzechów.

Wielbiycie Boga! wy narody ziemi! chwalcie Pana, który się aż do nieba wzniósł, aby nam tamże mieysce zgotował. Chwała bądź Bogu!

Przed Lekcyą.

Wszechmogący Boże! użycz nam wierzącym, że Twóy syn iednorodzony, zbawiciel nasz, wstąpił na niebiosa, abyśmy i my także z nim duchownie, w duchu chodzili i mieszkali, przez tegoż Syna Twego, Jezusa Chrystusa, Pana naszego. Amen.

Przed Alleluja.

Wyższy o Panie! nad wszelką sławę, nad wszelką chwałę, panuiesz na wieki wieków. Alleluja.

Przed Ewanielią. *)

Panie Boże, Oycze niebieski! Słusznie wychwalamy wielką dobroć Twą dla rodu ludzkiego i chwalemy i uwielbiamy Twoią miłość ku nam; że, gdyśmy w pierwszym Adamie przez grzech ray utracili, przez drugiego Adama, Jezusa Chrystusa Pana naszego, znowuśmy odzyskali wstęp i przystęp do Królestwa Twego niebieskiego. Owo, ponieważ zbawiciel nasz z ziemi podniesionym został w obliczu uczniów swoich, i na obłoku do nieba wstąpił, dla zgotowania nam mieysca, i tamże nas przed Tobą zastępuie i wzniesion iest do Twoiéy prawicy; ufamy więc i wierzymy iego obietnicy, że przyidzie i weźmie nas do siebie, abyśmy byli, gdzie on iest, zawsze i wiecznie.

Prosimy Cię serdecznie, miły Oycze niebieski! ażebyś, iako on wstąpił do Ciebie iako do swego Boga, i do naszego oyca, nas zawsze po oycowsku przez Twego Ducha Świętego raczył rządzić i prowadzić; abyśmy szukali tego, co iest w góre, gdzie iest nasz zbawiciel Chrystus, a nieuganiali się za tém, co iest na ziemi. Odpuść nam łaskawie, dla Twego kochanego Syna, cośmy dotąd tu przewinili, i naucz nas tak na ziemi prowadzić żywot dla nieba, iżbyśmy wszyscy z rą-

*) Patrz uwagę na str. 9.

dością zawsze oczekiwać mogli szczęśliwéy nadziei i obiawienia chwały, wielkiego Boga i Zbawiciela Jezusa Chrystusa. Amen.

Po Wierzę.

Prawica Twoia, Panie, uwielbiona iest w mocy, prawica Twoia, Panie, potarła nieprzyiacioł, a w wielkości Majestatu Twego podwróciłeś przeciwniki.

10. Na Zielone Swiątki.

Po wyznaniu grzechów.

Przyidź Duchu Święty, oświéć nas, i wzmocniéy nas, day nam pociechę i pokóy, i utwierdzay nas coraz bardziéy w prawdziwém poznaniu wiary naszéy.

Przed Lekcyą.

Panie Boże, Oycze ukochany! któryś serca wiernych Twoich oświeceniem Ducha Świętego nauczyć raczył, day nam w tym Duchu dobrze zrozumieć istotę i wolą Twoią, i z iego łaskawego pocieszenia i mocy zawsze się weselić, przez Jezusa Chrystusa, Pana naszego. Amen.

Przed Alleluja.

Przyidź Duchu Święty, racz napełnić serca Twoich wiernych a ogień Twéy Boskiéy miłości racz w nich zapalić. Alleluja.

Przed Ewanielią. *)

O Święty Boże, Oycze światłości, który mieszkasz w światłości nieprzystępnéy, u którego żadnéy nie ma zmiany lub przeistoczenia się światła, a od którego iedynie też pochodzą wszelakie dobre i doskonałe dary! chwalimy Cię serdecznie za dar wyborny, któryś zlał na Apostołów Syna Twoiego ukochanego w dniu świątecznym, gdy za rozkazem swoiego Pana i Mistrza iednomyślnie pospołu się znaydowali, a w prośbie i modlitwie trwaiąc, w prawdziwéy wierze obietnicy Twoiéy oczekiwali. Obficie w tenczas wylałeś Ducha Twoiego, tak iż Twoie wielkie dzieła ogłoszone potém zostały całemu światu, i Ewanielia o Twoim miłym Synu przeszła do nas, którzyśmy w przodkach naszych bardzo oddaleni byli od zakonów Twoiéy wielkiéy obietnicy; tak iż kto odtąd imienia Jezusa Chrystusa Pana naszego w wierze wzywać będzie, wiecznie zbawionym być ma. Owszem Syn Twóy obiecuie nam Twego świętego, dobrego ducha, skoro Cię, Oyca, serdecznie o to prosić będziemy. Prosimy Cię więc oto, kochany Oycze w niebiesiech! nie patrz na nas w naturze naszéy, lecz w Twoim lubym Synu, w którym masz upodobanie. Oczyść nas od grzechów, abyśmy się wszyscy pospołu prawdziwie odrodzili z wody i ducha! i wléy miłość Twoią przez tegoż ducha Twego teraz także w serca nasze; day, aby nam była podnietą i bodzcem,

*) Patrz uwagę na str. 9.

byśmy z miłości ku Tobie i Synowi Twoiemu unikali wszystkiego, co się Tobie niepodoba, a chętnie czynili to wszystko, w czém Ty masz upodobanie, ażeby tak duch tenże poświadczał duchowi naszemu, żeśmy Twoie dzieci. Amen.

Po Wierzę.

Pocieszycielu niebieski, duchu prawdy, który wszystko Twoią wszędybytnością napełniasz, przyidź, załóż w nas mieszkanie i oczyść nas od wszystkich grzechów.

Przed Święty, Święty i t. d. *)

(Wcielić do modlitwy dziękczynnéy po słowach: przez Jezusa Chrystusa Pana naszego) „który wzniosłszy się nad wszystkie nieba, siedzi na prawicy Twoiéy, i dziś Ducha Świętego, którego obiecał, wlał w Twoie wybrane dzieci. Dla tego napełnion iest weselem świat cały, i raduią się wszyscy ludzie na całym okręgu ziemi,“

Potém następuie: i ze wszystkimi Aniołami i t. d.

11. Na obchod pamiątki umarłych.

Po wyznaniu grzechów.

Chrystus iest zmartwychwstanie i żywot, kto w niego wierzy, choćby też umarł, żyć będzie. Lecz zaleca Bóg miłość swoię ku nam, że gdyśmy ieszcze byli grzesznymi, Chrystus za nas umarł.

*) Zobacz uwagę na stronicy 9.

Przed Lekcyą.

Po chorze: I z Duchem Twoim.

Xiądz. Błogosławieni są umarli, którzy w Panu umieraią.

Chor. Zaprawdę, mówi Duch im, aby odpoczywali od prac swoich. Alleluja. [Zob. dodatek muzyki No. 14.]

Xiądz. Wszechmogący wieczny Boże! któryś przez śmierć Syna Twego, grzech i śmierć zniszczył, a przez zmartwychwstanie iego, niewinność i życie wiecznie przywrócił, abyśmy wybawieni od boiaźni śmierci, w Twoiém Królestwie żyli: day, abyśmy w to z całego serca wierzyli, i w takiéy wierze zawsze i stale Cię chwalili i dziękowali Tobie, przez tegoż Syna Twoiego, Jezusa Chrystusa, Pana naszego. Amen.

Przed Alleluja.

Wyrwie mnie Pan z każdego uczynku złego i zachowa do Królestwa swego niebieskiego. Jemu chwała na wieki wieków. Alleluja.

Po Wierzę.

Choć żyiemy, Panu żyiemy! Choć umieramy, Panu umieramy! Chrystus śmierć zgładził, i żywot na iaśnią wywiódł.

W powszechnéy modlitwie.

(Wcielić iak w Wielki Piątek.)

12. Podczas uroczystości narodowych.

(Zwycięstwo pod Lipskiem, Paryżem, Belle-Alliance.)

W powszechnéy modlitwie.

(Włączyć po słowach: „i błogosław ich usługi dla chwały Twoiéy i dobra Oyczyzny.“)

„Day, o Panie, abyśmy dzisieyszą uroczystość na pamiątkę chwalebnego zwycięstwa pod Lipskiem, (Paryżem, Belle-Alliance) z pobożną ku Tobie wdzięcznością obchodzili, i aby nigdy nie wygasła pamięć wielmożnych rzeczy, któreś w onym wiekopomnym czasie z nami i z tylu innemi narodami uczynił. Napełniy, o dobrotliwy Boże, duchem mądrości, rady i iedności, wszystkich chrześciańskich Rządców Europy. Błogosław i strzeż osobliwie święty związki Monarchów, którzy go zawarli, aby wierząc w Ciebie i Syna Twoiego, Zbawiciela świata, ludami swemi rządzili i oneż uszczęśliwiali. Day, aby ich święte dzieło utwierdzało się ku czci wielkiego imienia Twoiego, ku rozmnażaniu się powszechnego dobra, aby wszędzie panował pokóy, porządek i sprawiedliwość, i naypóźnieysi ieszcze nasi potomkowie z wdzięcznością cieszyli się błogosławieństwy Twoiemi.”

Potem następuie: Błogosław nas i wszystkie kraie Królewskie i t. d.

B. Wyznania grzechów

do używania na przemian.

1.

Wysłuchay, o Panie, nasze wspólne modły, kiedy, ciężarem grzechów przyciśnieni, o łaskę i miłosierdzie Ciebie błagamy:

Ja nędzny grzeszny człowiek wyznaię przed Tobą, wszechmocny Boże, żem często i wielce grzeszył myślą, mową i uczynkiem; uznaię moią winę, moią całą winę; ale żałuię za nię i mocne mam postanowienie, za użyczeniem Twéy łaski szczerze się poprawić i nigdy więcéy nie grzeszyć.

O Panie odpuść nam wszystkie grzechy nasze i uczyń nas uczestnikami wiecznego zbawienia Twoiego, przez zasługi Twego ukochanego Syna, Zbawiciela naszego Jezusa Chrystusa. Amen.

2.

Wszechmogący Boże, Oycze miłosierny! uznaiemy i wyznaiemy przed Tobą nasze grzeszne skażenie, i nasze wielorakie ciężkie przewinienia. Weyrzyi na nas litościwie, i przyim łaskawie naszą skruchę i postanowienie poprawy. Odpuść nam wszystkie nasze grzechy i nieprawości dla miłego Syna Twego, Zbawiciela naszego Jezusa Chrystusa i użycz nam pomocy Ducha Świętego, abyśmy się złego z całego serca wyrzekli i Tobie służyli w sprawiedliwości, która się Tobie podoba.

3.

Mili w Chrystusie, wyznaymy z głęboką pokorą przed Bogiem niegodność i grzechy nasze, i mówmy razem: Przed Tobą, wszechmocny Boże i Oycze, przed Twoią niezmienną świętością wyznaiemy, żeśmy występni od urodzenia naszego i skłonni do złego grzesznicy; albowiem z szczerym wyznać musiemy smutkiem, żeśmy wbrew przykazaniom Twoim postępowali i z serdecznym żalem potępiamy nas samych i grzechy nasze. Spoyrzyi na nas miłosiernem okiem dla Syna Twego Jezusa Chrystusa, Zbawiciela naszego, odpuść nam grzechy nasze, a użycz nam pomocy Twoiego Ducha Świętego, abyśmy się złego z całego serca wyrzekli i Twoie upodobanie pozyskali. Amen.

C. Mieysca z pisma ś. po wyznaniu grzechów,

do użycia na przemian.

1.

Panie, Ty iesteś naszą skałą i ratunkiem, twierdzą i pociechą, dusza nasza oczekiwa tylko na Ciebie, albowiem Ty sam iesteś naszą nadzieią, w Tobie nasze zbawienie i ufność.

2.

Panie, niechay sercem żądamy i tęsknimy do świątyni Twoiéy; zgromadzamy się w przybytku Twoim, abyśmy Ci

służyli; iako są niebiosa wysokie nad Tobą, tak niech będzie utwierdzone miłosierdzie Twoie nad nami; iak daleko iest wschód od zachodu, tak daleko oddal od nas przestępstwa nasze, a iako oyciec lituie się nad swemi dziećmi, tak Ty, o Panie, miéy litość nad nami.

3.

Panie, dusza nasza pragnie zbawienia Twego i oczekuie na słowo Twoie; słowo Twoie iest pochodnią nogom naszym, a światłością ścieżce naszéy; Tyś iest ucieczką i tarczą naszą; utwierdźże nas według słowa Twego, abyśmy żyli, a niezawstydzay nas w oczekiwaniu naszém.

4.

Wysłuchay nas, Boże nasz, podług sprawiedliwości Twoiéy, zmiłuy się nad nami a błogosław nam, niech się rozświeci oblicze Twoie nad nami, abyśmy poznali na ziemi drogę Twoię! Panie, grzechy nasze nie są przed Tobą ukryte, ale Ty o Boże nasz zmiłuy się nad nami według wielkich litości Twoich i wysłuchay nas dla prawdy zbawienia Twego.

5.

Panie, naucz że nas ustaw sprawiedliwości Twoiéy, nie opuszczay nas; otwórz oczy nasze, abyśmy oglądali światłość zbawienia Twoiego; utwierdzay nas słowem Twoiém, oddal od nas kłamliwą naukę, a prowadź nas drogą Twoią, abyśmy w znaiomości Twoiéy żyli i umierali, ku czci i chwale Twoiéy.

6.

Panie Boże nasz nie dopuszczay nam chodzić w radzie niepobożnych, ani stać na drodze grzesznych, ani siedzieć na stolicy naśmiewców, ale day nam wolą i ukochanie w zakonie Twoim; pozwól, byśmy Cię chwalili i w Tobie się radowali i z całego serca Cię miłowali, błogosław nam Boże nasz, a uwieńcz nas wieczną łaską i miłosierdziem Twoiém.

7.

Panie zbaw lud Twóy, a błogosław dziedzictwu Twemu; czuway nad zupełnością kościoła Twoiego, poświęcay coraz bardziéy tych, którzy są domu Twego ozdobą; uwielbiay ich przez moc Twoią i nieopuszczay nas, albowiem w Tobie ufamy.

8.

Panie, umiłowałem mieszkanie domu Twego i mieysce przybytku chwały Twoiéy. Pódźcie, kłaniaymy się, a upadaymy przed nim; klękaymy przed Panem, stworzycielem naszym.

9.

Dobroć Twoia o Panie! na każdy poranek się odnawia, a prawda Twoia iest wielka. Bogu naszemu niech będzie pokłon, cześć i chwała na wieki wieków.

10.

Chodźcież przystoynie przed Panem ku wszelkiemu iego upodobaniu, w każdym uczynku dobrym owoc przynosząc. Służcie Panu z weselem, przychodźcie przed oblicze iego z radością.

11.

Naucz mnie Panie czynić podług Twego upodobania, albowiemeś Ty Bóg móy. Duch Twóy dobry niech mnie prowadzi na ścieszce prawéy. Nieodrzucay mię od oblicza Twego, a Ducha Twego Świętego nie odbieray odemnie.

12.

Bliski iest Pan wszystkim, którzy go wzywaią, a wszystkim, którzy go wzywaią w prawdzie. Błogosławieni są, którzy słuchaią słowa Bożego i strzegą go, i przynoszą owoc w cierpliwości.

D. Modlitwy przed Lekcyą,

do użycia na przemian.

1.

Wszechmogący Boże! który przez Ducha Twego Świętego całe chrześciaństwo poświęcasz i rządzisz, wysłuchay prośby nasze, a użycz łaskawie, ażeby ze wszystkiemi swemi członkami, w czystéy wierze przez Twą łaskę Tobie służyło, przez Jezusa Chrystusa Syna twego, Pana naszego. Amen.

2.

Wszechmogący Boże! racz nam dać wiarę prawdziwą i rozmnażay ią w nas codziennie; obdarz nas także prawdziwą miłością i nadzieią, abyśmy Tobie i bliźnim naszym we-

dług upodobania Twoiego służyć mogli, przez Jezusa Chrystusa, Syna Twego. Amen,

3.

Panie, prosimy Cię, udzielay nam łaskawie każdego czasu ducha, któryby myśli i uczynki nasze ku dobremu kierował, iżbyśmy, którzy bez ciebie ostać się nie możemy, po woli Twoiéy żyć mogli przez Jezusa Chrystusa Syna Twego, Pana naszego. Amen.

4.

Wszechmogący Boże! który nam miłościwie pozwalasz zanosić do Siebie iednomyślne i wspólne modły nasze, i zapewniłeś nam wysłuchanie, gdy dwa albo trzy w imie Twoie zgromadzeni będą: spełniy życzenia i prośby sług Twoich, wedle ich pożytku, i użycz nam na tym świecie znaiomości prawdy, a na tamtym światłości wiekuistéy, przez Jezusa Chrystusa Syna Twego, Pana naszego. Amen.

5.

Wszechmogący Boże, Oycze niebieski, prosimy Cię, użycz Twoiemu ludowi chrześciańskiemu ducha Twego i Boskiéy mądrości, ażeby Święte słowo Twoie czysto było opowiadane, bardziéy rozszerzane i rozmnażane, iżby przez to rozkrzewiał się kościół Twóy Chrześciański i w stałéy wierze Tobie służyć i aż do końca wytrwać mogł; który z Synem i Duchem Świętym króluiesz na wieki. Amen.

6.

Panie Boże, Oycze niebieski, sprawco świętego zapału, dobréy rady i prawych uczynków, użycz sługom Twym pokoiu, którego świat dać niemoże, ażeby serce nasze przeniknione było miłością ku przykazaniom Twoim, a my czas nasz przy Twoiéy obronie spokoynie i bezpiecznie z strony nieprzyiaciół przeżyli przez Jezusa Chrystusa Syna Twoiego, Pana naszego. Amen.

7.

Miłosierny i wierny Boże, któryś nam pozwolił uyrzeć iasną światłość Ewanielii Twoiéy, przez którą mamy sposobność Ciebie i wolą Twoią dokładnie poznać, i nauczyć się po chrześciańsku żyć i zbawiennie umierać, prosimy Cię, poświęcay nas przez Ducha Twoiego, im dłużéy tém więcéy, abyśmy się świata i wszelkich doczesnych pożądliwości z całego serca wyrzekli, i rozkoszy naszéy szukali w służeniu Ci w świątobliwości i sprawiedliwości, która się Tobie podoba, przez Jezusa Chrystusa Pana naszego. Amen.

8.

Wszechmogący Boże i Oycze, gdyśmy się tu zebrali święcić dzień Pański, racz otworzyć uszy i serca nasze, abyśmy słowu Twoiemu Świętemu przysłuchali się z uwagą, pilnie ie rozważali i w czystém sercu zachowali, z ufnością imienia Twoiego wzywali i przez wszystkie pozostaiące nam ieszcze dni krótkiego życia naszego gotowali się do zbawienia, gdzie ięzykiem i sercem anielskiém wielkie dzieła Twoie

ze wszystkimi wybranymi aniołami i ludźmi chwalić i wysławiać będziemy, przez wszystkie wieki wieków. Amen.

9.

Wszechmogący Boże, Oycze dobrotliwy, prosimy Cię, spraw, ażeby słowo Twoie skutecznie na nas działało, za pomocą Twoiego Ducha Świętego, aby nas uczyło czczenia Cię szczerą pobożnością i żywotem nieskażonym, oraz stawania się coraz godniéyszymi błogosławieństwa i łaski Twoiéy. Poświęcay i ustalay, o Panie, postanowienia nasze przez Jezusa Chrystusa Pana naszego. Amen.

10.

O Panie i Boże nasz, którego moc myślą niezgłębiona, którego sława niedościgła, którego miłosierdzie niepoięte, którego miłość niewysłowiona, spoyrzyi Twoiém litościwém okiem na nas i na ten święty przybytek, i dokonay na nas i na tych, którzy się pospół z nami modlą, dzieła miłosierdzia Twoiego, przez Jezusa Chrystusa Pana naszego. Amen.

11.

Wszechmogący, wieczny Boże, który nas w tym doczesnym żywocie dotąd łaskawie zachować, i przez Twą ewanielią o Synu Twoim także do wiecznego żywota nas powoływać i przygotowywać raczysz, iak oto właśnie tym końcem słowa Twoiego Świętego w pokoiu i cichości słuchać mamy sposobność, prosimy Cię pokornie, racz nas na-

dal wspierać łaską Twoią i odnowić nas duchem umysłu naszego, abyśmy Ci służyli w świątobliwości i sprawiedliwości, która się Tobie podoba, przez Jezusa Chrystusa Pana naszego. Amen.

12.

Panie Boże, Oycze niebieski, prosimy Cię, opiekuy się łaskawie na każdém mieyscu kościołem Twoim, i day mu opiekunów i obrońców; zachoway między nami opowiadanie słowa Twoiego wraz z czystém używaniem Twoich świętych sakramentów, i obdarzay nas i potomków naszych wiernymi pasterzami i nauczycielami; powściągay i hamuy silnie wszelkie zwodnictwa i ponęty, słabiące moc pobożności: aby imie Twoie iednomyślnie we wszystkiém chrześciaństwie było święcone, aby się Królestwo Twoie rozmnażało, a złe zawsze zmnieyszało, przez pomoc Syna Twoiego miłego Jezusa Chrystusa Pana naszego. Amen.

13.

Wszechmogący, wieczny Boże, któryś nas nauczył, w prawdziwéy wierze wiedzieć i wyznawać, że Ty Oyciec, Syn i Duch iedynym iesteś wiecznym Bogiem, i iako taki powinieneś być czczonym, prosimy Cię, racz nas przy takiéy wierze zawsze stale zachować, i użyczyć nam łaski, abyśmy Cię sercem i ustami nieprzestawali nigdy chwalić i wielbić, który żyiesz i króluiesz na wieki wieków. Amen.

14.

Wiadomo Ci, o Boże, iż w wielorakiém i wielkiém niebezpieczeństwie bez pokusy ostać się niemożemy, doday nam słabym męstwa i siły, abyśmy bez przestanku czuwali i modlili się, w zły dzień odpór dawali, wszystko dobrze wykonywali, zwycięztwo otrzymywali, i wszelkie przeszkody ku zbawieniu naszemu za pomocą Twoią przezwyciężali, dla Jezusa Chrystusa Zbawiciela naszego. Amen.

15.

Chwalimy Cię, naydobrotliwszy Boże. Udarowałeś i nas żywotem i miłosierdziem, broniłeś nas dzielnie i aż dotąd łaskawie zachował. Prosimy Cię, racz i nadal odnawiać na każdy poranek miłosierdzie Twe nad nami; tak, miłosierdzie Twoie racz nad nami rozszerzać na wieki, przez Jezusa Chrystusa Syna Twego, Pana naszego. Amen.

16.

Panie, ścieszki Twoie są miłosierdzie i prawda, a sprawy Twoie są doskonałe. Dla tego wiara i nadzieia nasza iest mocna, że Ty nas, acz cudownie, zawsze iednak dobrze i zbawiennie prowadzisz i prowadzić będziesz. Tam w światłości poznamy, co nam tu pomroką zakryte było; tam za radość i smutek wielbić Cię będziemy na wieki. Amen.

E. Mieysca z pisma ś. przed Alleluja,

do użycia na przemian.

1.

Ach Panie wielkiéy dobroci i łaski, obchodź się z nami według nieskończonego miłosierdzia Twoiego, bądź nam mocną obroną i ucieczką, ratunkiem naszym, naszą tarczą i puklerzem, iżby nas żadne złe, iakkolwiek wielkie, zachwiać nie mogło. Nieodbieray od nas Twoiego Ducha Świętego, pociesz nas pomocą Twoią, i zachoway nas, abyśmy Cię chwalili i wielbili odtąd aż na wieki. Alleluja.

2.

Ty sam, o Panie! iesteś pomocnikiem i wybawicielem naszym, ufnością i nadzieią naszą; na Tobie iedynie polegamy, i w ręce Twoie ducha naszego polecamy, tyś nas bowiem wybawił, wierny Boże; Tobie śpiewać będziemy na wieki. Alleluja.

3.

Panie! który nieodmawiasz co iest dobrego tym, co się Ciebie boią, w Tobie nadzieię pokładaią, i do Ciebie wołaią, prosimy Cię, bądź chwałą i siłą naszą, obroną i tarczą naszą, abyśmy wybawieni i zbawieni, w Tobie się rozweselali, i Ciebie chwalili i wielbili na wieki. Alleluja.

4.

Strzeż nas, o Panie, od tych, którzy imienia Twoiego nieznaią, pozwól nam chodzić w boiaźni i miłości Twoiéy,

i naucz nas czynić podług Twego upodobania, albowiemeś Ty Bóg nasz, iedyna nasza nadzieia, pociecha i siła; Duch Twóy Święty niech nas prowadzi na prawéy ścieszce prawdy i utrzymywa nas przy słowie Twoiém, abyśmy Ciebie i imię Twoie chwalili i wielbili na wieki. Alleluja.

5.

Miłuymyż iedni drugie, gdyż miłość iest z Boga, i każdy, co miłuie brata swego, z Boga iest narodzony i zna Boga. Nie miłuycie słowem ani ięzykiem, ale uczynkiem i prawdą. Błogosławieni miłosierni, albowiem oni miłosierdzia dostąpią. Alleluja.

6.

Nie ci, co słyszą słowo, sprawiedliwymi są w obliczu Boga; lecz ci, którzy ie wykonywaią, są przed Nim usprawiedliwieni; przecież, nie nam, Panie, nie nam, ale tylko imieniowi twoiemu należy chwała. Alleluja.

7.

Roście w łasce i znaiomości Pana naszego i zbawiciela Jezusa Chrystusa; któremu niech będzie chwała na teraz i na czasy wieczne. Alleuja.

8.

Chwalcie Pana wszystkie narody! chwalcie go wszyscy ludzie; albowiem rozszerzone iest nad nami miłosierdzie iego, a prawda Pańska trwa na wieki. Alleluja.

9.

Wielkie są sprawy Pańskie, chwała bądź Bogu; iawne u wszystkich, którzy się w nich kochaią. Alleluja.

10.

Błogosławiony Pan Bóg, i błogosławione imie chwały iego na wieki, a niech będzie napełniona chwałą iego wszystka ziemia. Alleluja.

11.

Wielbi dusza moia Pana, niech będzie pochwalon. I rozradował się duch móy w Bogu, zbawicielu moim. Alleluja.

12.

Panie! wielkie iest aż do niebios miłosierdzie Twoie, i aż pod obłoki prawda Twoia.

F. Mieysca z pisma ś. po Wierzę,

do użycia na przemian.

1.

Twoieć są niebiosa, twoia też i ziemia. Okrąg świata i pełność iego Tyś ugruntował. Sprawiedliwość i miłosierdzie są gruntem stolice Twoiéy.

2.

Będę Cię wyznawał, o Panie, z całego serca. Słowa Twoiego będę słuchał i strzegł; pozwól mi żyć podług niego o Panie!

3.

Chwała i cześć bądź Bogu Oycu i Synowi, i Duchowi Świętemu, iak było na początku, teraz i zawsze i na wieki wieków.

4.

Strzeż nas pod cieniem skrzydeł Twoich, o Boże nasz, teraz i na wieki.

5.

Łaska Pana Naszego Jezusa Chrystusa, miłość Boga Oyca i społeczność Ducha Swiętego niech będzie z wami wszystkiemi.

6.

Bóg pokoiu niech was zupełnie poświęci, a cały duch wasz, i dusza, i ciało niech będą bez nagany na przyiście Pana naszego Jezusa Chrystusa zachowane. Wierny iest ten, który was powołał, który też to uczyni.

7.

Spuść na Pana drogi twoie, a ufay w nim, a on wszystko uczyni.

8.

Błogosław duszo moia Panu i wszystkie wnętrzności moie imieniowi iego świętemu.

9.

Pan strzedz będzie wyiścia i weyścia naszego odtąd aż na wieki.

10.

Bóg nas umiłował w synu swoim, przed założeniem świata! Chwała Bogu!

11.

Wielmożne rzeczy Pan uczynił z nami, Bogu chwała! Wielmożne rzeczy Pan uczynił z nami, z czegośmy się uradowali. Niech będzie pochwalon!

12.

Wysławiaycie Pana, albowiem dobry, albowiem na wieki miłosierdzie iego. Niech będzie pochwalon!

G. Mieysca podług wyboru do powszechnéy modlitwy dołączać się maiące.

1.

(Przyłączyć po słowach: „Użycz Królowi naszemu długiego i błogosławionego panowania“) „mądrego serca, królewskich

myśli, rad zbawiennych, spraw sprawiedliwych, ducha mężnego, ramienia silnego, rozumnych i wiernych doradzców, woysk zwycięzkich, wiernych sług, i posłusznych poddanych, abyśmy ieszcze długo pod iego obroną i tarczą spokoyny i cichy wieśdź mogli żywot w wszelkiéy pobożności i uczciwości."

2.

(Umieścić po słowach: „i dobra oyczyzny") „ażeby sprawiedliwość wymierzaną, a natomiast wszelka niesprawiedliwość przez ich posługę wytępianą była, i racz ich wspierać Twoią oycowską pomocą, ażeby grzechy i wzdychania kraiu zmnieyszały się, a błogosławieństwo Twoie między nami wzrastało."

3.

Czasu woyny.

„O Boże zastępów! towarzysz wszędzie woyskom Królewskim, użycz im szczęścia i zwycięztwa, ażeby szczery pokóy iak nayprędzéy do skutku był przywiedzionym."

4.

(Po słowach: „Błogosław nas i wszystkie kraie Królewskie") „Odwróć od nas łaskawie wszelkie złe przygody i nieszczęścia, którychbyśmy doznać mogli. Day nam obfite żniwa i użycz błogosławieństwa ziemiopłodom. Weź pod

Twą opiekę chrześciańskie dziatek wychowanie, wszełki pożyteczny przemysł i rzemiosło, i każde prawe przedsięwzięcie."

5.

„Bądź podporą wszystkich wdów i sierot, obrońcą słabych, pocieszycielem utrapionych. Użycz cierpiącym Boskiéy Twéy pomocy, day ażeby posileni myślą o Twéy opatrzności i nadzieią wiary, z pobożną znosili uległością dopuszczenia Twoie, i żeby zesłane przez Ciebie na nich doświadczenia, zbawienie im przyniosły.

6.

„Day, ażebyśmy za pomocą Twoiego Ducha Świętego nieustannie w sprawie poświęcenia naszego daléy postępowali, a utwierdzay w sercach naszych umysł szczeréy ku Tobie miłości. Zachoway, w oyczyznie naszéy posłuszeństwo prawéy zwierzchności, poszanowanie prawom, pracowitość, pomiarkowanie i skłonność do niewinnych życia domowego roskoszy.

7.

„Day, abyśmy przeięci cierpieniami bliźnich naszych, gotowi zawsze byli ku ich pomocy i wykonywaniu wszelkiego obowiązku braterskiéy względem nich miłości, iżbyśmy wszystkim naszym spółbliźnim a nawet nieprzyiaciołom naszym dobrze czyniąc, dali przezto poznać, że iesteśmy Two-

iemi dziećmi, i naśladowcami Pana naszego, Syna Twoiego Jezusa Chrystusa.

8.

„Oddal od nas łaskawie wszelkie słusznie zasłużone klęski, woynę, głód i drożyznę, ogień i powodź, powietrze morowe i choroby zaraźliwe, i inne nieszczęścia, na któreśmy grzechami naszemi zasłużyli. Użycz żyzney pogody, aby się udały płody ziemi.

9.

„Strzeż nas od grzechów i sromoty i dopomagay nam Twoim duchem dobrym, abyśmy przestępstwem nie byli stratnymi Twoiego błogosławieństwa, i nieściągnęli na siebie sprawiedliwéy kary Twoiéy."

Wy-

Wyciąg z Liturgii.

Śpiewanie Zboru.

Xiądz mówi: W imię Oyca i Syna i Ducha Świętego. Amen.

Wspomożenie nasze w imieniu Boga, który stworzył niebo i ziemię.

Miłosierny Boże i Oycze! Z głęboką pokorą uznaiemy i wyznaiemy przed Tobą rozliczne grzechy i przewinienia nasze. Racz z wysokości Twoiéy litościwém spoyrzyć na nas okiem, i odpuść nam żałuiącym za wszystkie grzechy nasze, dla zasługi Twoiego ukochanego Syna, Zbawiciela naszego, Jezusa Chrystusa. Amen.

Panie zmiłuy się nad nami.
Chryste zmiłuy się nad nami!
Panie zmiłuy się nad nami.
Chwała na wysokościach Bogu, a na ziemi pokóy, w ludziach dobre upodobanie. Amen.

Pan z wami!

Panie Boże, miły Oycze! prosimy Cię, racz nam Twoim Duchem Świętym przewodniczyć i rządzić nami, abyśmy całém sercem słowa Twoiego słuchali i oneż przyięli, i przez nie poświęconymi zostali; i w Jezusie Chrystusie

Synu Twoim całą ufność i nadzieię naszą pokładali, życie nasze według słowa Twoiego poprawili, i wieczne osiągnęli zbawienie, przez Jezusa Chrystusa Pana naszego. Amen.

Lekcya zapisana: [Czyta się.]

Panie wspomniy na nas podług słowa Twoiego, któréś nas ubezpieczył! Niechay dusza nasza ma życie w słowie Twoiém, aby Cię chwaliła na wieki wieków. Alleluja.

Ewanielia Święta zapisana: [Czyta się.]

Bądź pochwalon, o Chryste. Amen.

[Kiedy się ma kazanie z Perykopów *) może to w następuiącym sposobie być oznaymioném: n. p.

Ewanielia Święta, (lekcya) którą umyśliliśmy wziąść za zasadę dzisieyszych uwag naszych, zapisana i t. d.].

[Odczytany Perykop nie czyta się iuż z kazalnicy. Albo też Xiądz wymienia tylko Ewanielii lub Lekcyi rozdział i wiersze, nie odczytuiąc ich, i zapowiada ie dopiero w całéy treści z ambony na początku kazania.]

Wierzę w Boga Oyca, Wszechmogącego Stworzyciela nieba i ziemi, i w Jezusa Chrystusa, Syna Jego iedynego, Pana naszego, który się począł z Ducha Świętego; narodził się z Panny Maryi, umęczon pod Pontskim Pi-

*) Przypis ten ściąga się także do zupełnéy Liturgii.

łatem; ukrzyżowan, umarł i pogrzebion; zstąpił do piekłów; trzeciego dnia zwartwychwstał; wstąpił na niebiosa; siedzi na prawicy Boga Oyca wszechmogącego, ztamtąd przyidzie, sądzić żywych i umarłych. Wierzę w Ducha Świętego; święty powszechny kościół chrześciański, Świętych obcowanie, grzechów odpuszczenie, ciała zmartwychwstanie i żywot wieczny. Amen.

Panie Boże, Oycze Niebieski! prosimy Cię, racz kościół Twóy Chrześciański ze wszystkimi iego nauczycielami i sługami, Duchem Twoim Świętym rządzić, aby przy czystéy nauce słowa Twoiego zachowani byli, ażeby prawdziwa wiara w nas wzbudzoną i utwierdzoną była, i żeby miłość ku wszystkim ludziom w nas wzrastała i mnożyła się.

Racz, o Panie, zlewać Twą łaskę na Króla, Pana naszego, Królewicza Następcę tronu, Królewnę Następczynią tronu, na cały dom Królewski, i na wszystkich, którzy są z nim spokrewnieni i do niego przywiązani. Zachoway nam ich przy długiém życiu dla ciągłego błogosławieństwa i przykładu chrześciańskiego. Użycz Królowi naszemu długiego i błogosławionego panowania. Strzeż woyska Królewskiego i wszystkich wiernych sług Króla i Oyczyzny. Naucz ich, aby zawsze iako Chrześcianie pamiętali na przysięgę i błogosław ich usługi

dla chwały Twoiéy i dobra Oyczyzny. Błogosław nam i wszystkim kraiom Królewskim. Ratuy każdego w potrzebie, i bądź Zbawicielem wszystkich ludzi, a osobliwie wiernych Twoich. Zachoway nas od złéy i nagłéy śmierci, a nakoniec doprowadź nas wszystkich do wiecznego Twego Królestwa niebieskiego, przez Jezusa Chrystusa Pana Naszego. Amen.

Oycze nasz, któryś iest w niebiesiech! święć się imie Twoie; przyidź Królestwo Twoie; bądź wola Twa iako w niebie tak i na ziemi; chleba naszego powszedniego day nam dzisia; i odpuść nam nasze winy, iako i my odpuszczamy naszym winowaycom; i nie wódź nas na pokuszenie, ale nas zbaw ode złego; albowiem Twoie iest Królestwo i moc i chwała na wieki. Amen.

Śpiewanie Zboru.

Potém następuie kazanie i t. d.

[Wyciąg ten z Liturgii przeznaczony iest szczególniéy dla kościołów wieyskich, gdzie albo brak chorów śpiewackich i kantorów, lub czasu niedostaie do odprawienia nabożeństwa w przepisanym sposobie, iak się to zdarzać niekiedy może w obszernych filiałach, gdzie czasem prócz zwyczaynego nabożeństwa inne ieszcze trafiaią się usługowania kościelne; jakoż używać tego wyciągu należy tylko pod powyższemi warunkami, gdy tego potrzeba.

Gdy zaś wyciąg ten zamyka w sobie same tylko nayistotniey-sze szczegóły Liturgii, nigdy przeto nie można ieszcze co więcéy opuszczać; owszém wolno zawsze Xiędzu, używać więcéy z mieysc pisma ś., i modlitew zupełnéy Liturgii, w sposobie przepisanym. W uroczyste święta, i pospolicie także w dniach Kommunii, powinna, ile tylko można, cała Liturgia być odprawianą.

Gdzie nie masz chorów śpiewackich, mogą albo przepisane responsoria przez kantora, kościelnego lub uczyciela być odczytywane, lub też Zbór może śpiewać ieden lub parę wierszy po Lekcyi, albo, zamiast tych, po ewanielii: „Wszyscy w iednego wierzymy Boga.“

W tym przypadku nie czyta się Wierzę. Pieśń: „Baranku Boży“ którą przy rozdawaniu kommunii chor ma śpiewać, śpiewa wtedy Zbór z swoiego koncyonału, a gdyby się w iego zbiorze nie znaydowała, inną pieśń stosowną do obrządku usługowania Wieczerzą Pańską.

Modlitwy

dla dowolnego użycia podczas szczególnych obchodów.

1.

Niech będzie przyiemność Pana Boga naszego przy nas, a sprawę rąk naszych utwierdź między nami,

Sprawę rąk naszych utwierdź Panie:

Boże, od którego błogosławieństwa wszystko zależy, a który tak chętnie błogosławisz wszystkich, ufaiących w Tobie, prosimy Cię, racz być i z nami, i na wszystkie sprawy,

które w imieniu Twoiém poczynamy i dokonywamy, zlewać dobrotliwie Twe łaskawe błogosławieństwo, a oraz czynić nas sposobnymi do wypełniania we wszystkich dobrych dziełach woli Twoiéy, i sprawiać w nas, co Tobie się podoba, przez Jezusa Chrystusa Pana naszego. Amen.

2.

Bądźcie czynicielmi słowa, a nie słuchaczami tylko,
Oszukuiącymi samych siebie.

Dziękuiemy Ci, Bogu i Oycu naszemu, żeś nas nanowo nauką słowa Twoiego wzmocnił, rozweselił i pocieszył. Dopomożże nam także zachowywać wiernie toż słowo i pokazywać w życiu naszém wynikaiące ztąd owoce, abyśmy coraz bardziéy doyrzewaiąc dla żywota wiecznego tu i tam zbawieni byli, dla Jezusa Chrystusa, Syna Twego, Pana naszego. Amen.

3.

Niech będzie imie Pańskie pochwalone i błogosławione,
Teraz i na wieki.

Boże, naydobrotliwszy, naymiłosiernieyszy, weyrzyi na nas przychodzących i składaiących Ci dziękczynienia za niezliczone dowody Twoiéy błogosławiącéy dobroci. Ach, mnieyszymi iesteśmy niż wszystkie zmiłowania i niż wszystka prawda, którąś uczynił z nami! Niech Ci uczucie to będzie przyiemném i racz przyiąć łaskawie dziękczynne pienia ust naszych. Całą duszą pragniemy być do Ciebie przywiązani, z radością przykazaniom Twoim być posłusznymi.

Niech będzie wychwalane od nas Twe wielkie imie, tu i w niebiesiech, teraz i na wieki. Amen.

4.

Każda dusza niech będzie zwierzchnościom wyższym poddana. Boć niema zwierzchności tylko od Boga.

Ty któryś iest Królem Królów i Panem Panów, i któryś postanowił zwierzchność iako twą służebnicę ku naszemu dobru, użycz łaski wszystkiéy zwierzchności chrześciańskiéy, aby się mądrością, sprawiedliwością i dobrocią iako służebnica Twoia powodowała, nas zaś i wszystkich poddanych chrześciańskich rządź Duchem Twoim Świętym, iżbyśmy posłuszni byli zwierzchności naszéy, nie dla kary, lecz dla sumienia, dla Pana naszego Jezusa Chrystusa, czyniąc zawsze prośby, modlitwy, przyczyny i dziękowania za Króle i za wszystkie w przełożeństwie będące, abyśmy cichy i spokoyny żywot wiedli we wszystkiéy pobożności i uczciwości. Amen.

5.

Oczy wszystkich w Tobie nadzieię maią, Panie, chwała Tobie! A Ty im dawasz pokarm ich czasu swoiego, chwała Tobie!

O Boże, który wszystko we wszystkiém zachowuiesz i rządzisz, wszystkim iesteś dobry, a miłosierdzie Twoie nad wszystkiemi sprawami Twoiemi, który codziennie otwierasz szczodrobliwą rękę Twoię, a nasycasz wszystko, co żyie, według upodobania Twego, w Tobie silną pokładamy nadzieię, iż niezaniechasz samego siebie względem nas prócz

świadectwa, dawaiąc nam z nieba dżdże, słońce, i czasy urodzayne, i strzegąc wiernie żniwa naszego, ku chwale nieustaiącéy łaski i miłodsierdzia Twoiego. Amen.

6.

Wzyway mnie, mówi Pan, w dzień utrapienia,
Tedy cię wyrwę a Ty mnie uwielbisz.

Słyszymy głos Twóy, łaskawy, miłosierny Oycze, do Ciebie udaiemy się w naszém utrapieniu, i wzywamy Cię o pomoc, ratunek i wybawienie, ale oraz i o mądrość, moc i męstwo, abyśmy byli cierpliwymi i w Twoiéy pomocy nadzieię mieli. Ty, Panie i Oycze nasz, nieopuścisz i niezaniedbasz nas. Ty nas wyrwiesz podług mądrości i dobroci Twoiéy, i my Tobie dzięki składać będziem, żeś iest naszą pomocą i Bogiem naszym. Amen.

7.

Choć żyiemy, Panu żyiemy!
Choć umieramy, Panu umieramy!

Ty który iesteś Panem żywych i umarłych, Twoimi iesteśmy, o Jezu, żyiąc lub umieraiąc. Pod Twoią wszechmocną obroną nie boiemy się złego, chociaż w dolinie cienia śmierci chodząc. Ani śmierć, ani grob, nie potrafi nas wyrwać z Twéy ręki. Tobie żyiemy, Tobie umieramy, Twoimi iesteśmy, żyiąc lub umieraiąc. Ach dopomoż nam do tego, dla męki i śmierci Twoiéy! Amen.

8.

Panie, naucz mnie czynić według Twego upodobania; albowiemeś Ty Bóg móy,

Duch Twóy dobry niech mnie prowadzi po ścieszce prawéy.

*) Łaskawy Boże, Oycze niebieski, prosimy Cię, racz nam użyczyć ducha łaski, abyśmy od dnia do dnia postępowali w wierze, w miłości, w karności i pokorze, iak Marya, błogosławiona i uwielbiona, aby przezto wychwalane było święte imie Twoie, i służyło na pożytek bliźniemu naszemu według przykazań Twoich, przez Twego Syna miłego, Jezusa Chrystusa, Pana Naszego. Amen.

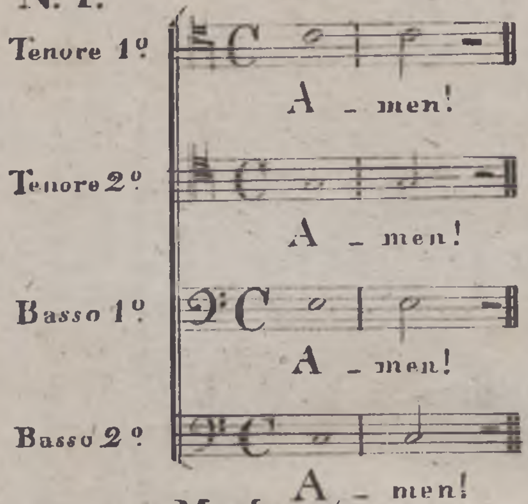
*) Po ewanielii Łuk. Rozd. 1., ma być czytano w uroczystości N. Panny po kościołach, gdzie takowe obchodzone bywaią.

Dodatek muz.

DODATEK MUZYKI.

Nº 1.

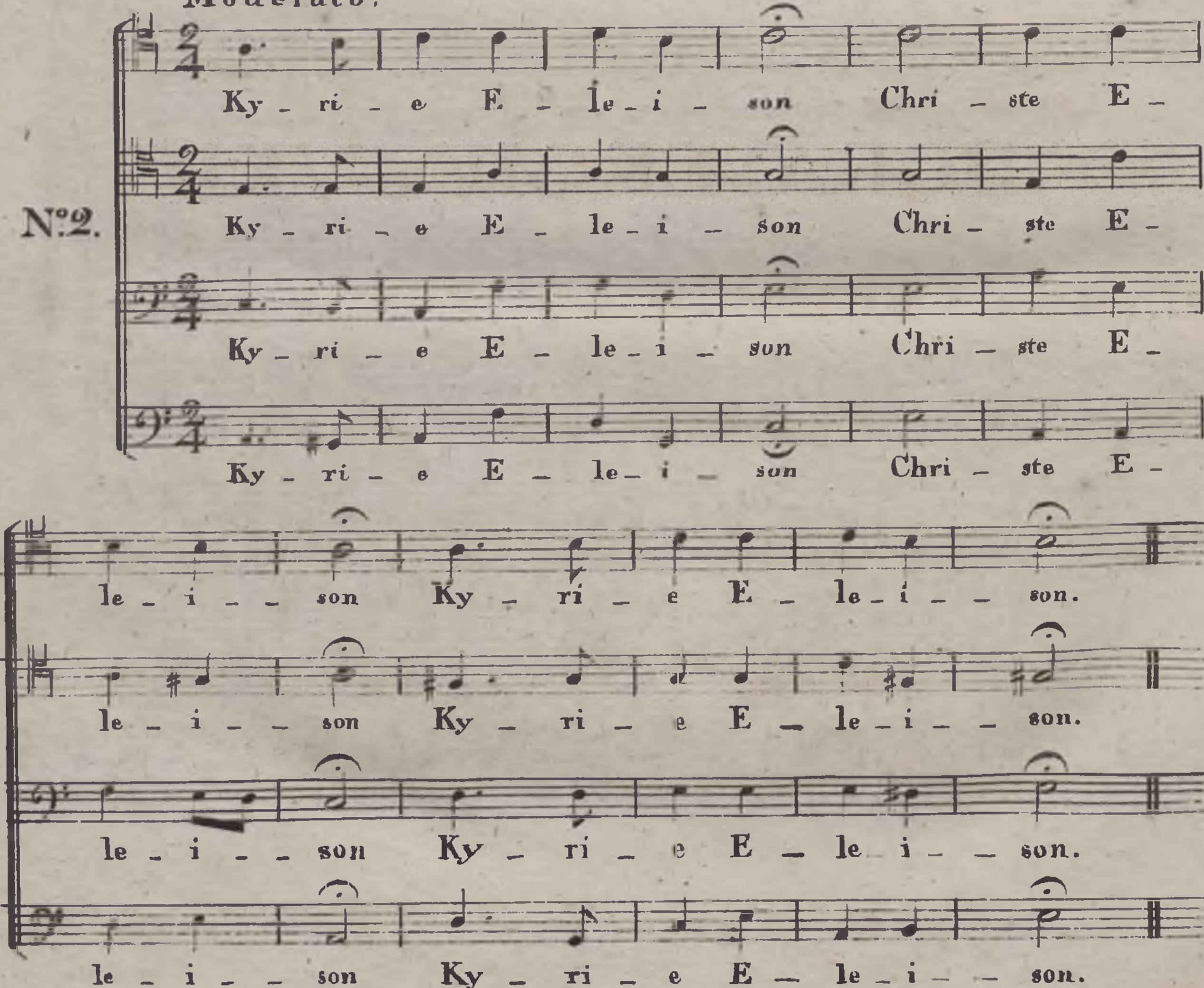
Moderato.

Chór ten może także z innego tonu być śpiewany, iak tego przygotowanie i ułatwienie przeyścia w ton następuiącego po nim śpiewu wymagać będzie.

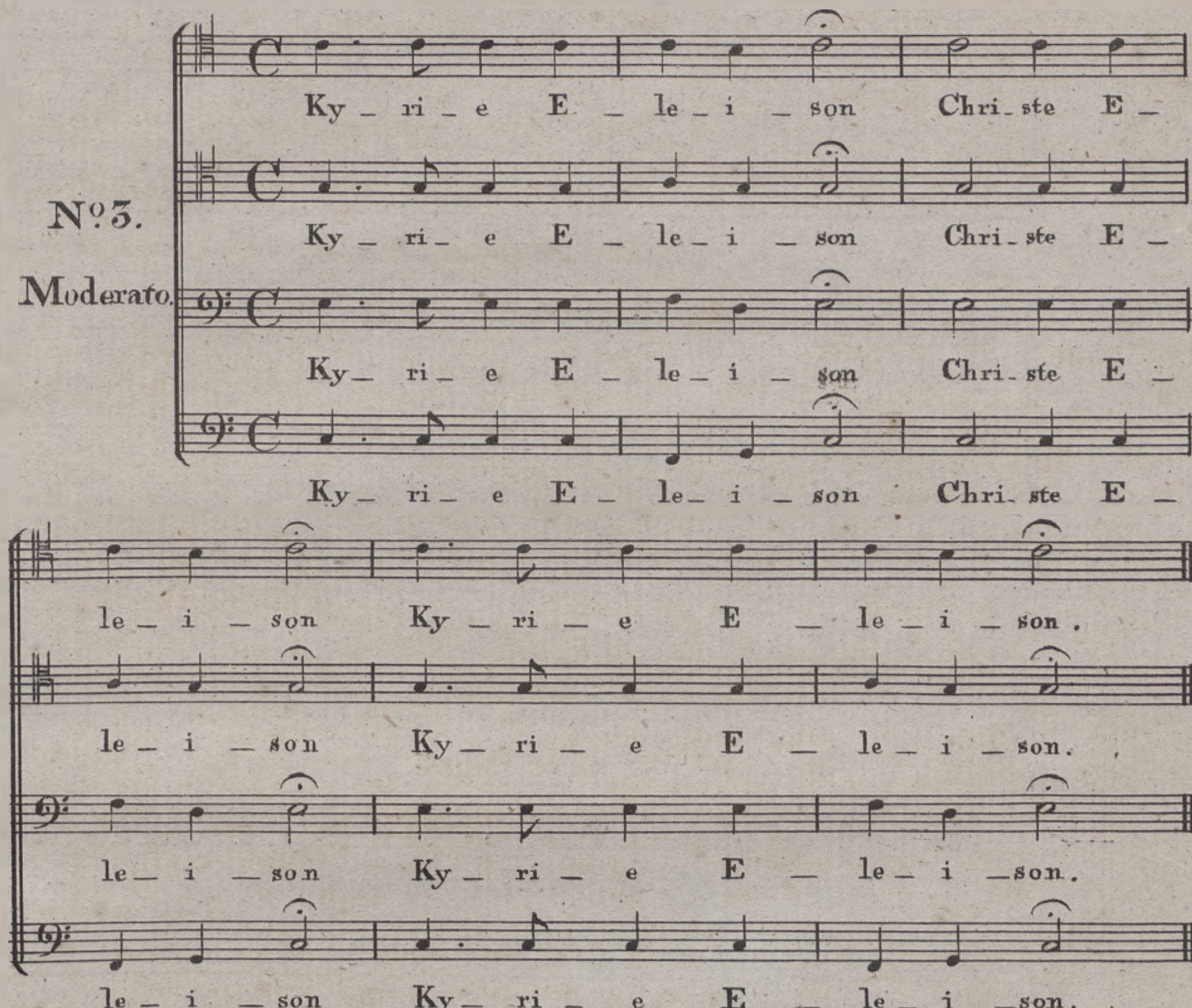
Nº 2.

Moderato.

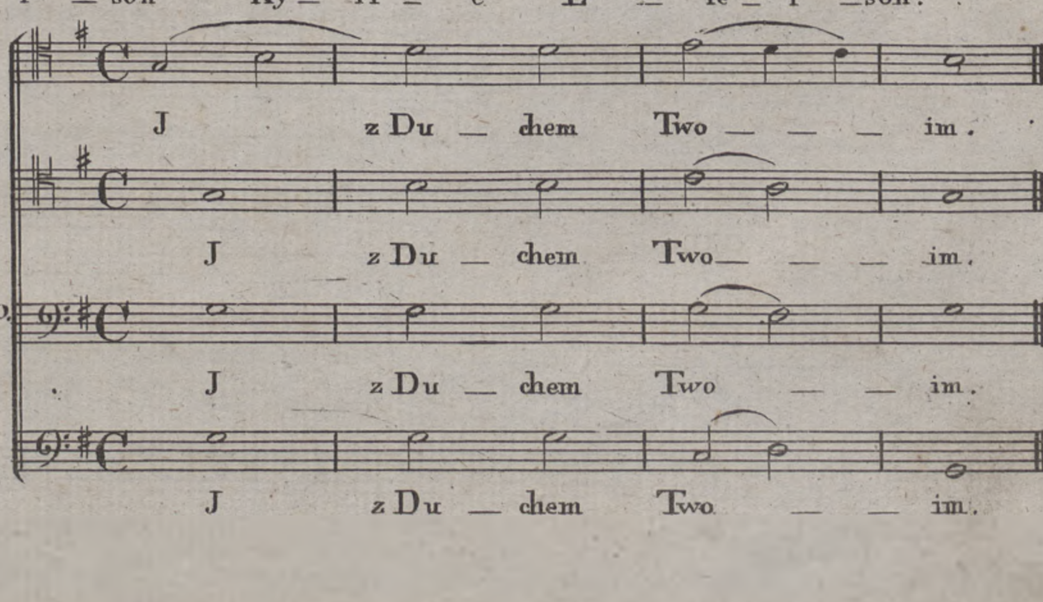
Nº 3.

Moderato.

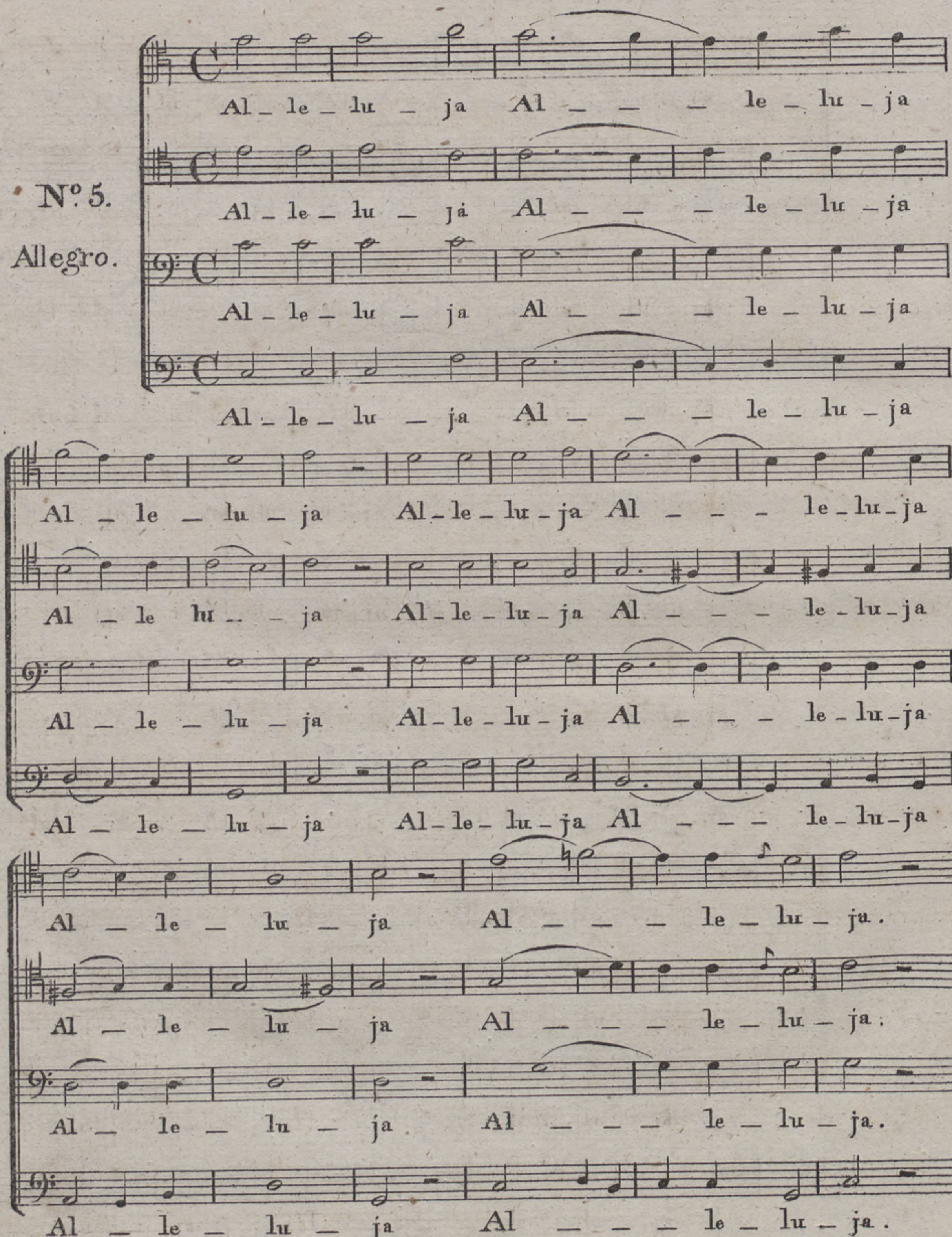

Nº 4

Moderato.

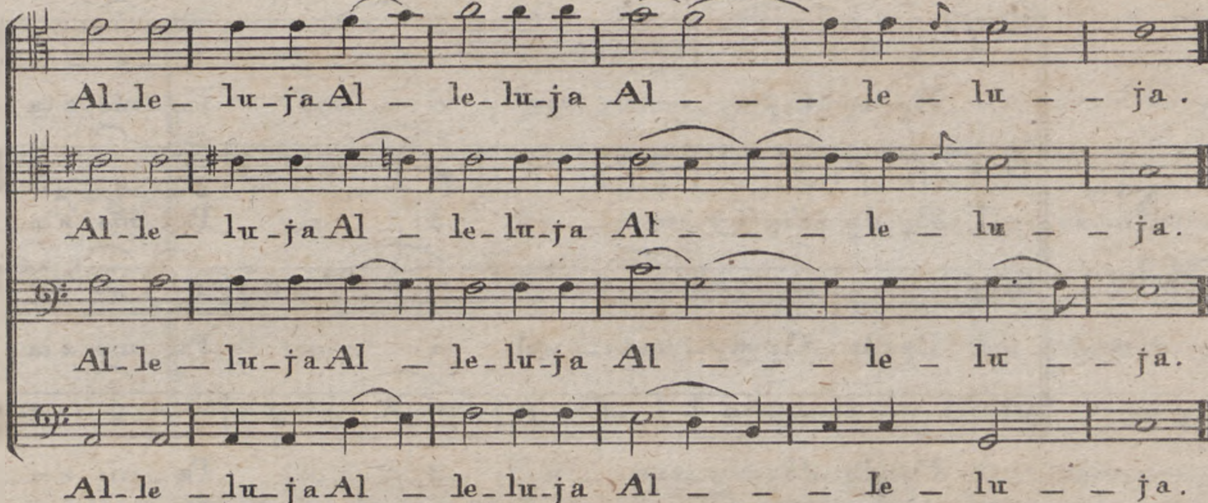

No. 5.

Allegro.

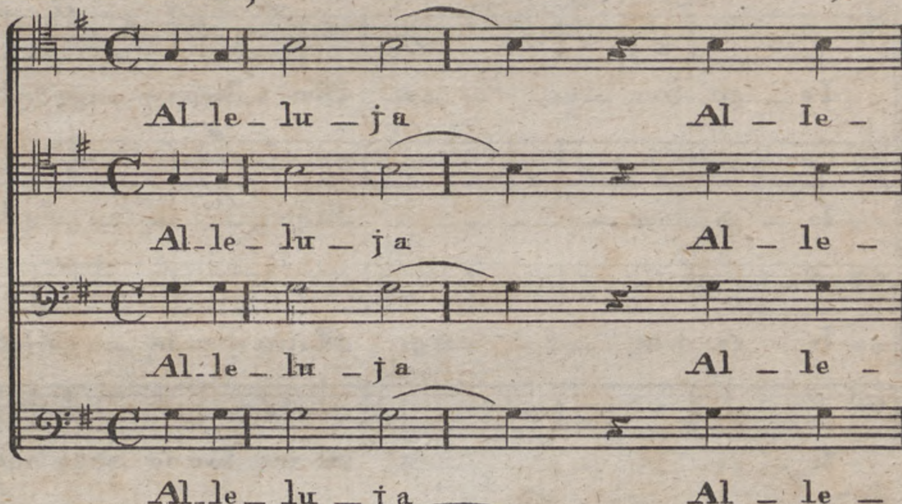

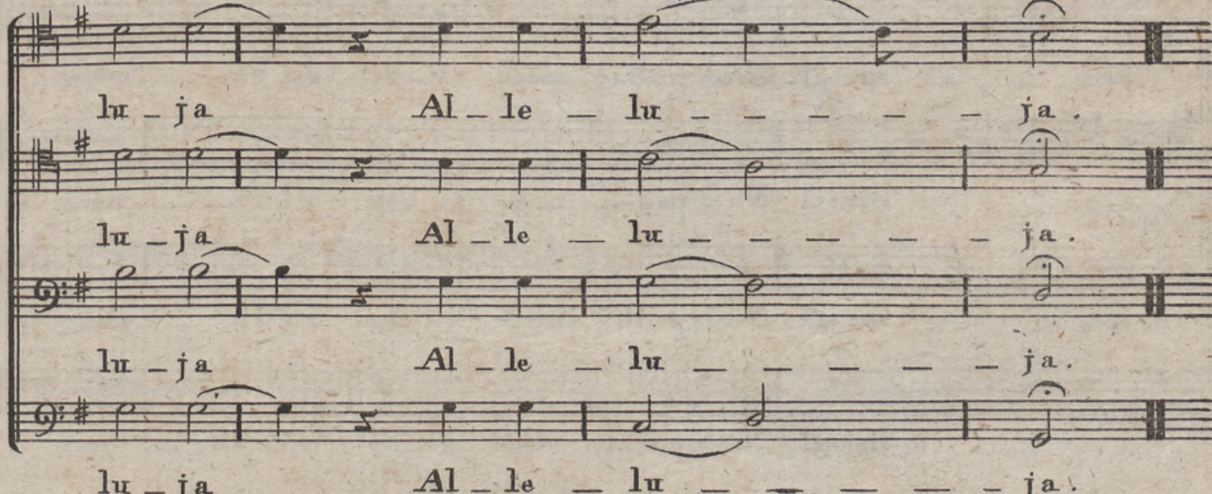
Al - le - lu - ja Al - - - le - lu - ja
Al - le - lu - ja Al - - - le - lu - ja
Al - le - lu - ja Al - - - le - lu - ja
Al - le - lu - ja Al - - - le - lu - ja
Al - le - lu - ja Al - le - lu - ja Al - - - le - lu - ja
Al - le lu - - ja Al - le - lu - ja Al - - - le - lu - ja
Al - le - lu - ja Al - le - lu - ja Al - - - le - lu - ja
Al - le - lu - ja Al - le - lu - ja Al - - - le - lu - ja
Al - le - lu - ja Al - - - le - lu - ja.
Al - le - lu - ja Al - - - le - lu - ja.
Al - le - lu - ja Al - - - le - lu - ja.
Al - le - lu - ja Al - - - le - lu - ja.

Nº 6.

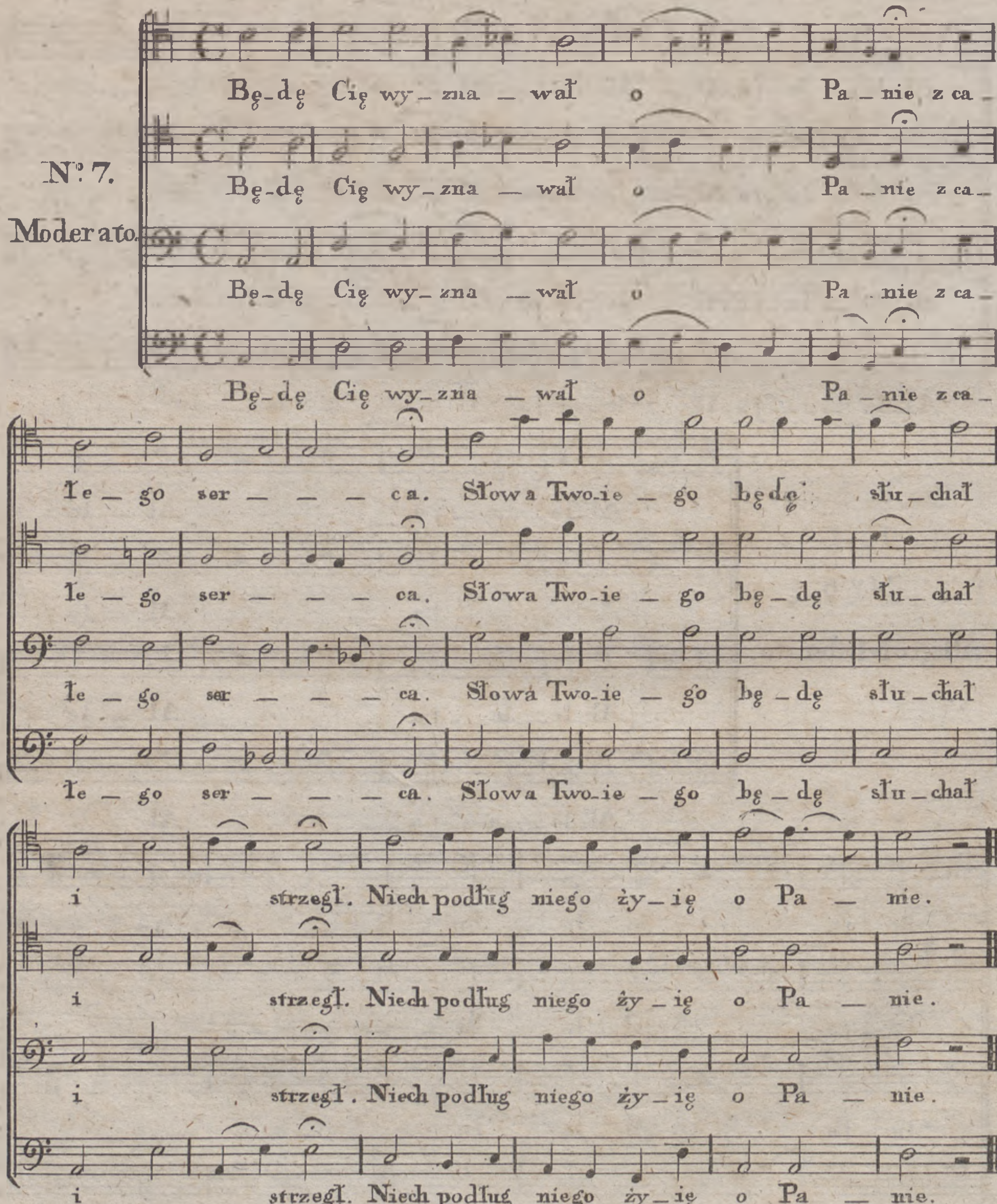
Allegro Moderato.

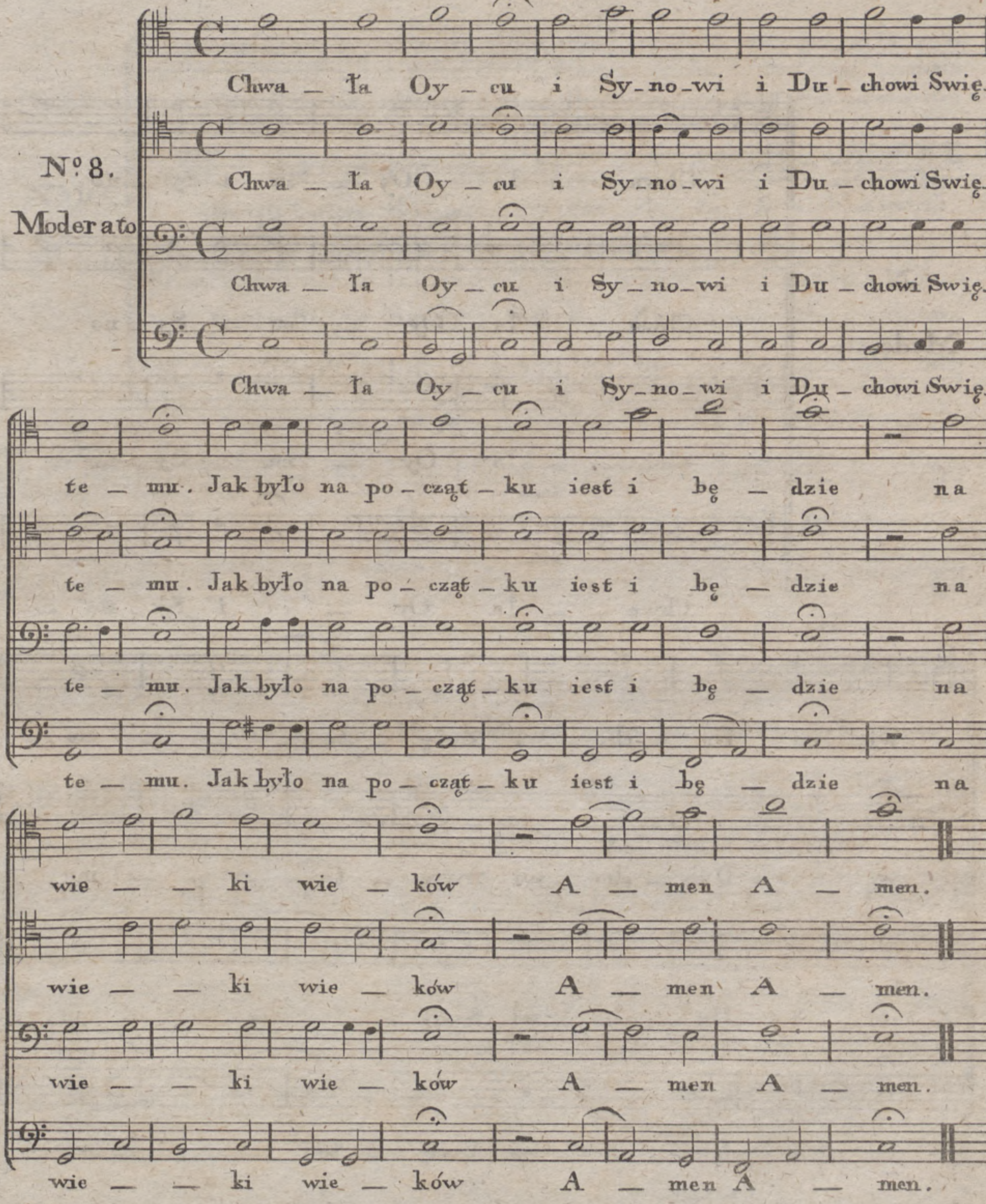
N°. 7.

Moderato.

Bę_dę Cię wy_zna _ wał o Pa _ nie z ca_
Bę_dę Cię wy_zna _ wał o Pa _ nie z ca_
Bę_dę Cię wy_zna _ wał o Pa _ nie z ca_
Bę_dę Cię wy_zna _ wał o Pa _ nie z ca_
łe _ go ser _ _ _ ca. Słowa Two_ie _ go będę słu_chał
łe _ go ser _ _ _ ca. Słowa Two_ie _ go bę _ dę słu _ chał
łe _ go ser _ _ _ ca. Słowa Two_ie _ go bę _ dę słu _ chał
łe _ go ser _ _ _ ca. Słowa Two_ie _ go bę _ dę słu _ chał
i strzegł. Niech podług niego ży _ ię o Pa _ nie.
i strzegł. Niech podług niego ży _ ię o Pa _ nie.
i strzegł. Niech podług niego ży _ ię o Pa _ nie.
i strzegł. Niech podług niego ży _ ię o Pa _ nie.

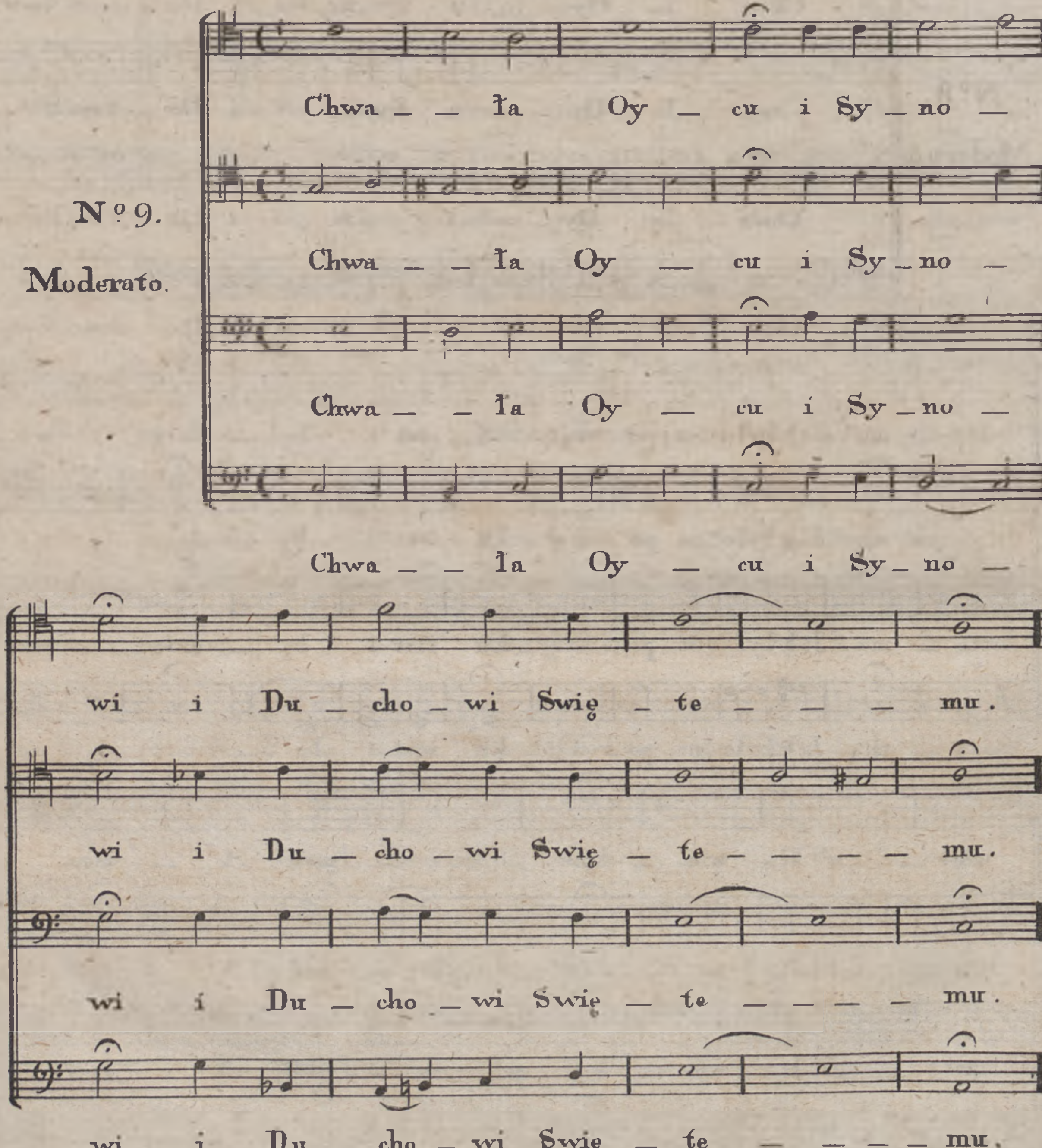
N.º 8.

Moderato

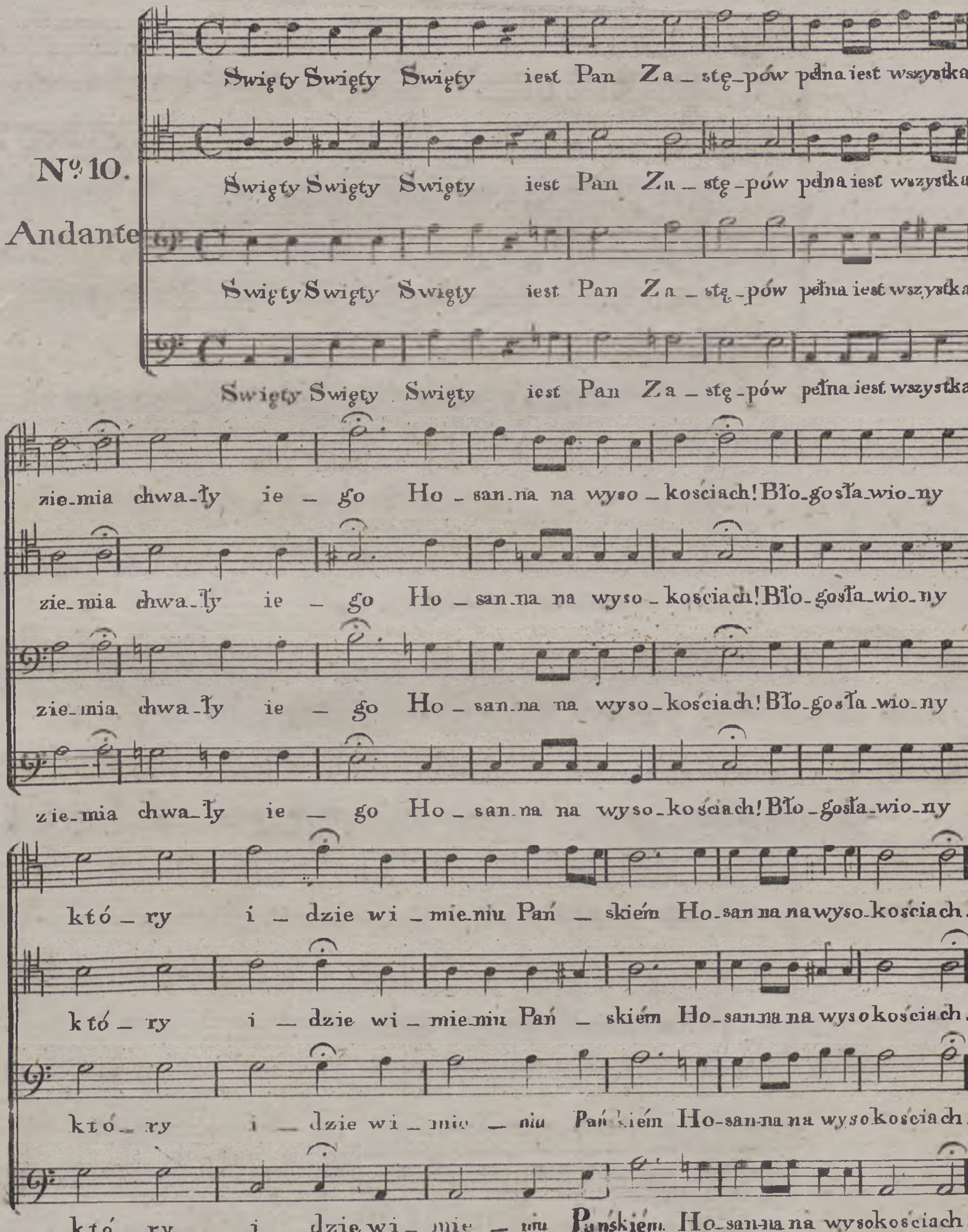
N° 9.

Moderato.

Chwa _ _ ła Oy _ cu i Sy _ no _
Chwa _ _ ła Oy _ cu i Sy _ no _
Chwa _ _ ła Oy _ cu i Sy _ no _
Chwa _ _ ła Oy _ cu i Sy _ no _
wi i Du _ cho _ wi Swię _ te _ _ _ mu.
wi i Du _ cho _ wi Swię _ te _ _ _ _ mu.
wi i Du _ cho _ wi Swię _ te _ _ _ _ mu.
wi i Du _ cho _ wi Swię _ te _ _ _ _ mu.

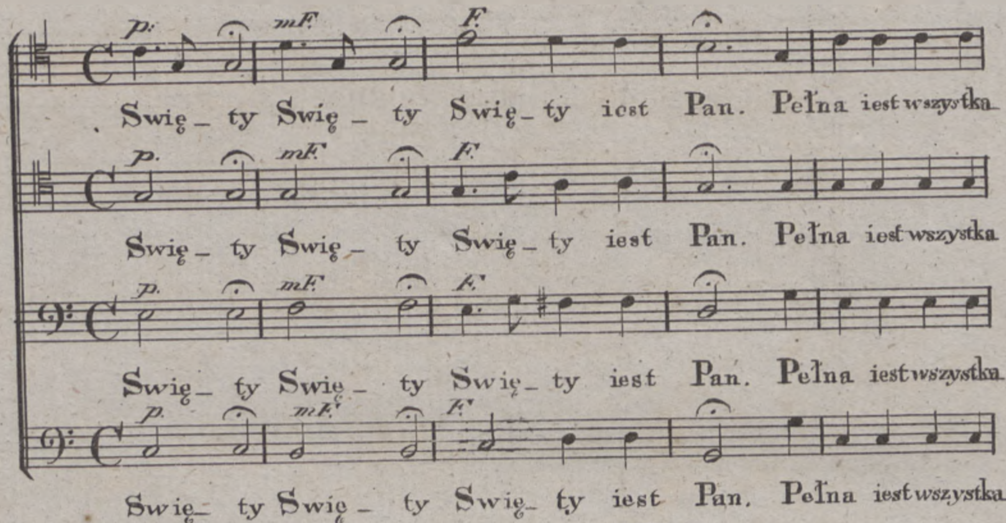
No. 10.

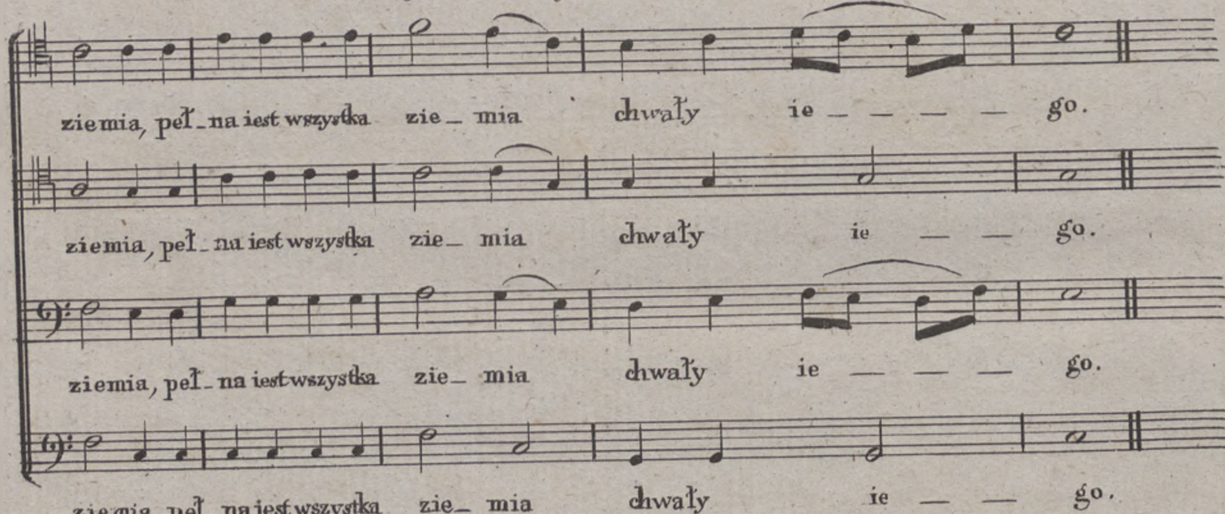
Andante

No. 11.

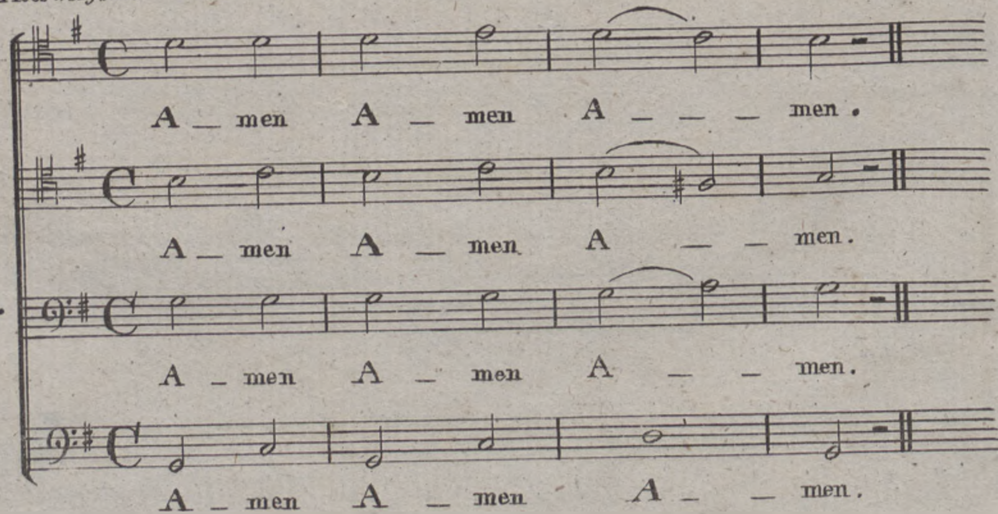
Moderato.

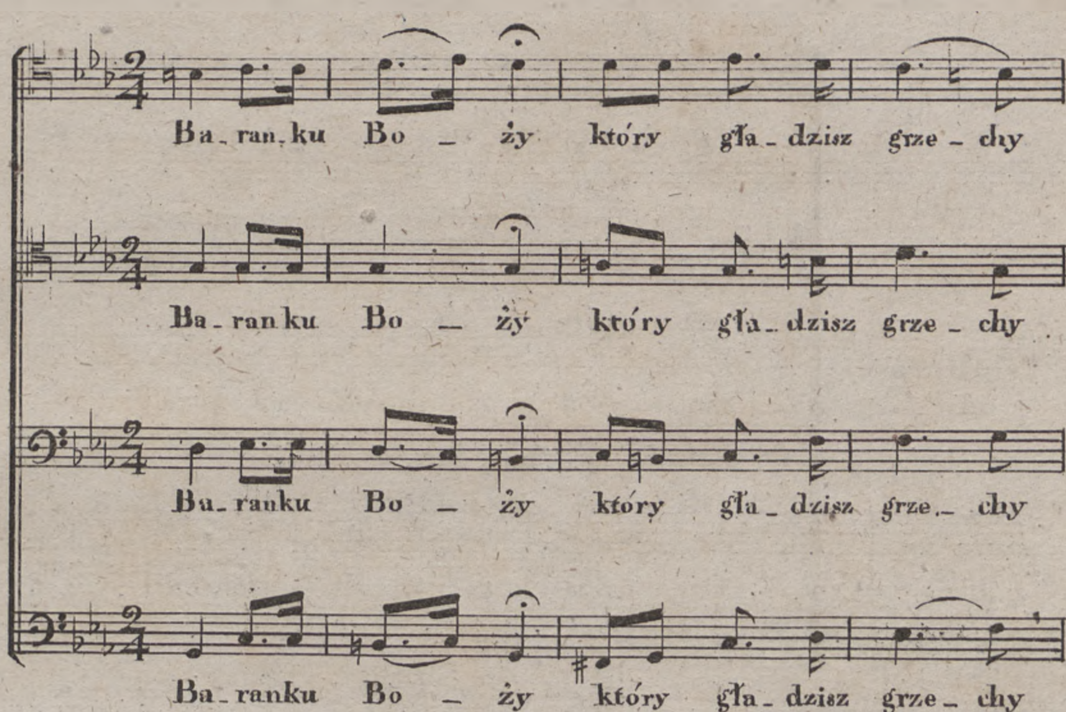

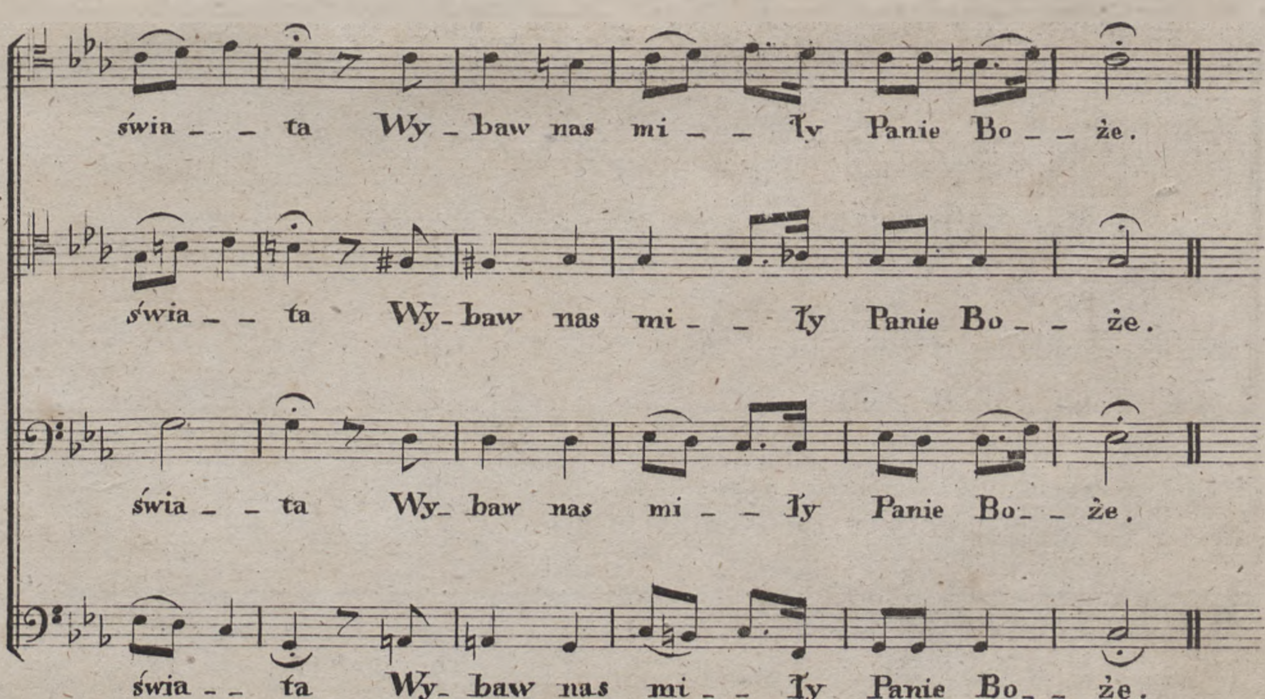

No. 12.

Moderato.

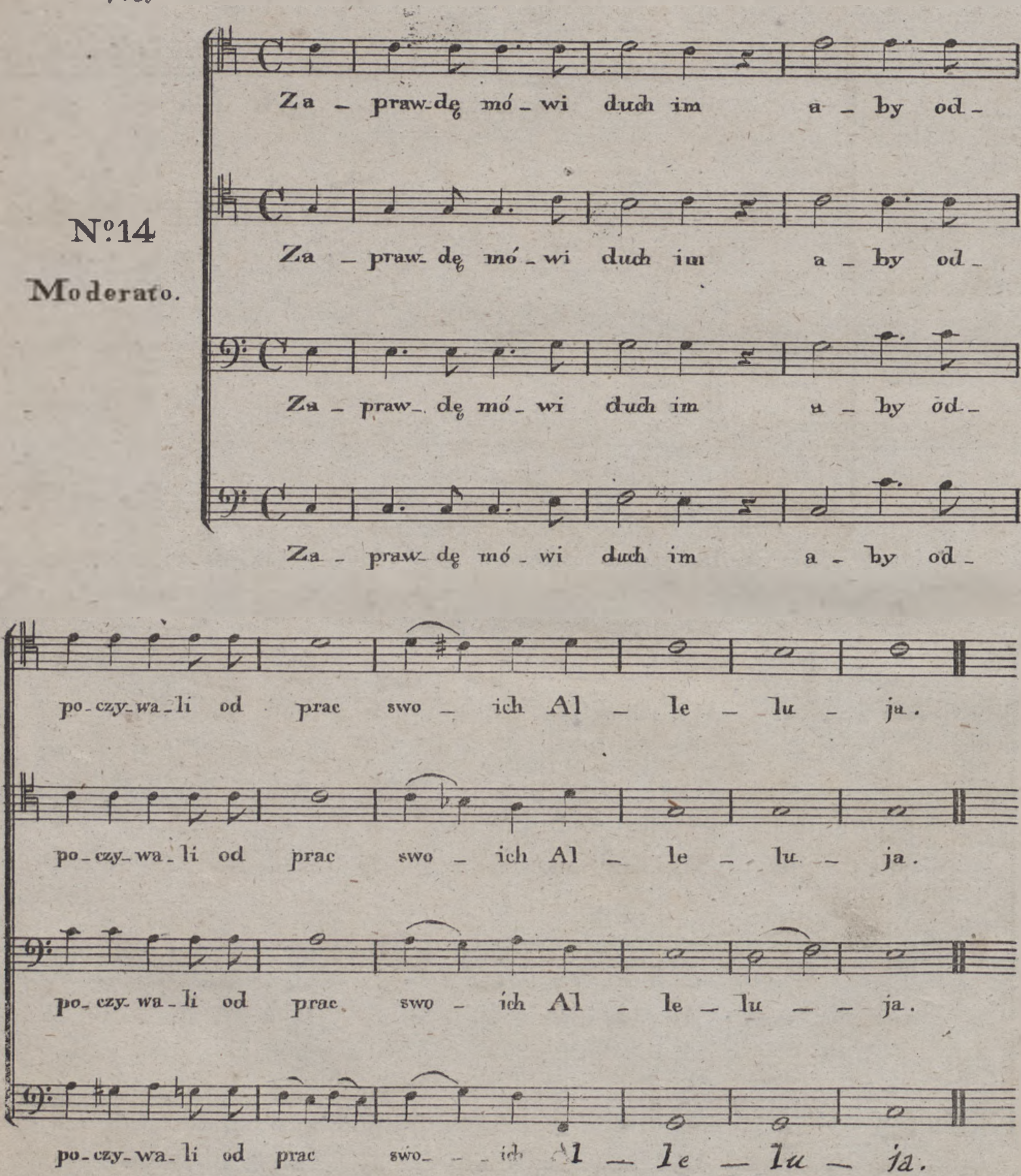
N°13.
Andante.

Ba_ran_ku Bo _ ży który gła_dzisz grze_chy
Ba_ranku Bo _ ży który gła_dzisz grze_chy.
Ba_ranku Bo _ ży który gła_dzisz grze_chy
Ba_ranku Bo _ ży który gła_dzisz grze_chy

świa _ _ ta Wy_baw nas mi _ _ ły Panie Bo_ _że.
świa _ _ ta Wy_baw nas mi _ _ ły Panie Bo_ _ że.
świa _ _ ta Wy_baw nas mi _ _ ły Panie Bo_ _ że.
świa _ _ ta Wy_baw nas mi _ _ ły Panie Bo_ _ że.

No 14

Moderato.

604611 ÷ 604612

400,000,-